

RödGrönLedning
Västra Götalandsregionen

BUDGET 2024

Västra Götalandsregionen

samt plan för ekonomi 2025–2026

Innehåll

1 Inledning	3
1.1 Förord gruppleddare	3
1.2 Om budgeten och dess roll i styrmodellen	4
1.3 Den nya politiska organisationen	4
1.3.2 Tillförlitlig styrning	5
1.3.3 Minskad administration/individfokus	5
1.3.4 Bygga vidare på det goda samarbetet i regionen	6
1.4 Långsiktighet i den ekonomiska och verksamhetsmässiga planeringen	6
1.5 Nämnders och styrelser fortsatta arbete med budgeten	6
2 Västra Götalandsregionens verksamhet	7
2.1 Hälsa- och sjukvård	7
2.1.1 Strategi för hälso- och sjukvården	7
2.1.2 Mål: Sjukvårdens köer ska kortas och tillgängligheten ska öka för en mer jämlik vård	8
2.1.3 Mål: En hälso- och sjukvård som arbetar för en ökad psykisk hälsa	11
2.1.4 Mål: Invånarna ska få en god vård på rätt vårdnivå	12
2.2 Regional utveckling	15
2.2.1 Regional utvecklingsstrategi	15
2.2.2 Mål: Västra Götalandsregionen ska verka för en minskad miljö- och klimatpåverkan i Västra Götaland	15
2.2.3 Mål: Stärka innovationskraften – för ett hållbart och konkurrenskraftigt näringsliv i framkant	17
2.2.4 Mål: Bygga kompetens för bättre kompetensförsörjning och livslångt lärande	19
2.3 Kollektivtrafik, hållbar mobilitet och infrastruktur	22
2.3.1 Trafikförsörjningsprogram	22
2.3.2 Mål: Knyta samman Västra Götaland med hållbara resor och förbättrad tillgänglighet	22
2.4 Kultur	28
2.4.1 Mål: Kultur för ökad inkludering, bildning och konstnärlig frihet	28
3 Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner	31
3.1 Regionstyrelsen	31
3.2 Fastighet, stöd och service	31
3.3 Logistik	32

3.4	Inköp och upphandling.....	33
3.5	Säkerhet och beredskap.....	34
3.6	IT och digitalisering.....	34
4	Västra Götalandsregionens medarbetare.....	36
4.1.1	Mål: Västra Götalandsregionen ska vara en ledande och attraktiv arbetsgivare med konkurrenskraftiga löner och ett hälsofrämjande ledarskap som grund.....	36
4.1.2	Mål: Medarbetares arbetsmiljö ska förbättras genom satsning på återhämtning och avlastning och inflytande över sin arbetsmiljö.....	38
5	Hållbarhet.....	40
5.1.1	Mål: Ökad måluppfyllelse för Västra Götalandsregionens hållbarhetsmål.....	40
6	Västra Götalandsregionens ekonomi.....	42
6.1	Ekonomisk utblick.....	42
6.2	Skatteintäkter och generella statsbidrag.....	43
6.3	Övriga intäkter.....	43
6.4	Fördelning av regionbidrag och satsningar under perioden.....	43
6.4.1	Strategisk hälso- och sjukvårdsnämnd.....	43
6.4.2	Operativ hälso- och sjukvårdsnämnd.....	43
6.4.3	Infrastruktur och kollektivtrafiknämnden.....	44
6.4.4	Miljö- och regionutvecklingsnämnd.....	44
6.4.5	Personalutskottet.....	44
6.4.6	Moderförvaltningen.....	44
6.4.7	Tabellverk Regionbidrag.....	45
6.5	Fördelning av riktade statsbidrag.....	45
6.6	Investeringar.....	45
6.6.1	Investeringsramar.....	46
6.7	Pensionsåtagandet.....	46
6.8	God ekonomisk hushållning.....	46
6.8.1	Hållbar ekonomisk utveckling.....	46
6.8.2	Ekonomisk inriktning för Västra Götalandsregionen.....	47
6.8.3	Finansiella mål.....	47
7	Ekonomitabeller.....	48
7.1	Resultaträkning.....	48
7.2	Balansräkning.....	49
8	Beslutspunkter.....	50

1 Inledning

1.1 Förord gruppledare

En fast kurs framåt i en stormig omvärld

I en tid som präglas av stor osäkerhet, är utmaningarna stora för Västra Götalandsregionen. Covid 19-pandemin är över men konsekvenserna av den påverkar patienter, personal och våra verksamheter. Vi har långa vårdköer som byggts upp under lång tid, resenärer som behöver hitta tillbaka till kollektivtrafiken och en kultursektor som kämpar med att kunna utöva sin konst samt återfå besökare.

Rysslands krig i Ukraina och den accelererande klimatkrisen pågår, samtidigt som det är hög inflation, stigande räntor och störningar i de globala varuflödena. Detta skapar alltsammans en mycket oförutsägbar situation för regionens verksamheter. Det påverkar ekonomin men kräver även ett ökat fokus på vår beredskap kopplat till energi och IT-säkerhet, livsmedels- och läkemedelsförsörjning. Vi leder nu Västra Götalandsregionen genom denna turbulenta tid som kräver en fast kurs, lyhördhet och ett tydligt ledarskap.

2024 blir ett extremt utmanande år där reformutrymmet och vår ekonomiska reserv behöver användas till att värna nuvarande ambitionsnivå inom hälso- och sjukvård, regional utveckling, kultur och kollektivtrafik. Prognoser visar på ett förbättrat ekonomiskt läge 2025 men vi behöver bereda oss på en mycket tuff tid fram till dess. Vi står, liksom övriga kommun- och regionsverige, inför samma läge. Tidöpartierna visar upp en passivitet som riskerar att lämna kommunerna och regionerna, förutom i en ekonomisk kris, även i en välfärdskris.

I ett läge där inflationen ökar snabbare än skatteintäkterna medför det att kostnader för att värdesäkra Västra Götalandsregionens pensionsavsättningar ökar markant. Tillsammans med det nya pensionsavtalet blir det en sammantagen kostnadsökning på nästan 6 miljarder kronor jämfört med 2022. Regionen står redan idag med utmaningar inom kompetensförsörjning och därför är det viktigt att långsiktigheten är i fokus så att invånarna får god vård även i framtiden.

Med gemensamma värderingar i en orolig tid präglas samarbetet av framtidstro, optimism och feministisk regionpolitik. Ojämligheten och könsmaktsordningen finns i alla vrår i livet och samhället, och det är behövs en feministisk analys när regionens politik utvecklas.

Enligt SKR:s prognoser ser det ekonomiska läget ut att vända eller plana ut redan 2025. Västra Götalandsregionen är väl rustat och prognosen visar på en växande skattebas. Det pågår stora satsningar runt om i vår region som genererar fler jobb och en behövlig framtidstro. Vi är en världsledande region när det gäller forskning och utveckling där vi tillsammans med företag och akademi utvecklar allt från Life science till fordonsindustri. En växande region ställer krav på en fungerande nära vård, ett mångfacetterat kulturliv och en robust kollektivtrafik.

Fr. v. Carina Örgård (V)
Helén Eliasson (S)
Madeleine Jonsson (MP)

Sammantaget har vi en mycket krävande tid framför oss som vi är fullt fokuserade på att tillsammans med medarbetare och invånare möta. RödGrön Ledning arbetar med ett tydligt målfokus som kommer leda igenom de kommande åren för att, som utlovat, korta vårdköer, förbättra arbetsmiljön och minska vårt klimatavtryck.

1.2 Om budgeten och dess roll i styrmodellen

Budgeten är den medellångsiktiga prioriteringen och konkretiseringen av de måldokument och planer som regionfullmäktige har antagit. Budgeten förmedlar vidare den strategiska inriktningen för Västra Götalandsregionen under den kommande treårsperioden och utgör ett underlag för operativa vägval i den fortsatta planeringsprocessen via uppdrag, detaljbudgetar och verksamhetsplaner.

Den budget regionfullmäktige antar utgör det ramverk som anger inom vilka gränser verksamheten för det aktuella året ska bedrivas. Här väger politiken ambitioner kring målsättningar och ekonomi gemensamt inom de områden Västra Götalandsregionen åtagit sig att bedriva verksamhet.

I del A i reglementena framgår nämnder och styrelsers förhållningssätt till olika ramverk. De anges i ordning utifrån dess relevans och aktualitet för verksamheten.

Styrelsen/Nämnden ska inom sitt verksamhetsområde:

- a) följa vad som anges i lag eller annan författning
- b) följa det fullmäktige i reglemente, i samband med budget eller i annat särskilt beslut har bestämt att Styrelsen/Nämnden ska fullgöra
- c) verka för att fastställda mål uppnås och i övrigt följa givna uppdrag och angivna riktlinjer.
- d) följa de riktlinjer, rutiner och anvisningar som regionstyrelsen lämnar i sin roll att samordna och ha uppsikt över Västra Götalandsregionens verksamheter

1.3 Den nya politiska organisationen

Utgångspunkten för den nya politiska organisationen är en tydligare styrning, färre regionala aktörer involverade samt renodlade ansvar och roller i syfte att skapa effektivitet, tydlighet, helhetsperspektiv och ökad synergi. Ökad tydlighet och genomslag för den strategiska inriktningen och mer av långsiktighet i planeringen av verksamhet har ekonomi varit centrala delar när organisationen utformades- detta gäller särskilt inom hälso- och sjukvården. Att forma utforma en ny styrning kommer att ta tid och kräver att nya arbetssätt och metoder efterhand kommer på plats.

Styrningen i den nya politiska organisationen utövas i fem nivåer och kan ses som skedesindelad/sekventiell:

- Regiongemensam ägarstyrning
- Strategiska måldokument och handlingsplaner
- Operativa beslut om uppdrag och resurser som följer de strategiska dokumenten
- Utförarna verkställer de operativa besluten
- Delregional nivå ansvarar, utifrån ett invånarperspektiv, att fattade beslut för lokalt genomslag

1.3.1.1 Ny politisk organisation

Mandatperioden präglas av en förändringens tid. En ny politisk ledning med nya mål och inriktningar, ny politisk organisation och delvis ny förvaltning innebär möjligheter till

förändring. Genom god dialog och tydliga prioriteringar finns alla möjligheter för en positiv utveckling inom Västra Götalandsregionen.

Västra Götalandsregionen ska fortsätta utvecklingen av en samlad regiongemensam organisation och styrning som präglas av en helhetssyn inom och mellan hälso- och sjukvård, regional utveckling, miljö, kultur och kollektivtrafik. Helhetens bästa är överordnad delarna.

En grundläggande inställning som måste genomsyra alla nivåer är att ha invånarna bästa för ögonen och alltid fråga sig vem man är till för.

För att uppnå målsättningarna om tydligare styrning, större genomslag för politiska beslut, minskad administration, ökad transparens och effektivare verksamhet räcker det inte med att enbart den politiska organisationen med nämnder och styrelser förändras. Det krävs också att system, rutiner och styrande dokument för styrning och uppföljning förändras, både vad avser strategiska frågor och operativa frågorna. Utöver det måste kulturen i organisationen ändras för att förändringar ska komma till stånd och det krävs genomförande kraft.

1.3.2 Tillförlitlig styrning

I alla organisationer är det viktigt att ansvarsförhållanden är tydliga med vem som är ansvarig för vad. Förutsättningar måste finnas för att kunna ta det ansvaret. Västra Götalandsregionen ska arbeta med en kultur som bygger på viljan att göra rätt, med mod att pröva nytt. För att bejaka tillit i systemet är det nödvändigt att verksamheterna endast utför den uppföljning som är absolut nödvändig. Utgångspunkten ska alltid vara att tydliggöra uppdrag till den grad att alla inblandade parter är överens om vad som ska utföras och missförstånd undviks.

I den tillförlitliga organisationen utgår styrningen från uppdraget. Utifrån politiskt fastställda strategier och riktlinjer ska professionen med sin kompetens samverka och gemensamt ansvara för ett gott samarbete.

Fokus ska ligga på kärnverksamheten vilket även ska prägla Västra Götalandsregionens rutiner och stödfunktioner. Rutiner, strategier och uppföljningar som finns ska underlätta för uppdragen och bidra till produktiva verksamheter.

Åtgärdsplaner, omorganisationer, införande av nya metoder och projekt måste organiseras och implementeras så att de stödjer verksamheten och integreras med varandra.

1.3.3 Minskad administration/individfokus

Den interna handeln i Västra Götalandsregionen gällande bland annat betalning av servicetjänster, analyser och diagnostik ska endast förekomma när det är nödvändigt.

Västra Götalandsregionen måste få till en administrativ förenkling på riktigt. Fokus måste flyttas från att minska antalet administratörer till att minska på administrationen. Varje rapport, uppföljning och rutin ska vara till hjälp för kärnverksamheten, annars ska det avvecklas.

Västra Götalandsregionens olika administrativa system som riktar sig till länets invånare måste vara utformade så att de underlättar för individen före systemet.

Kostnaden för administrationen uppgår idag till ca 15% av personalkostnader. Under mandatperioden ska denna andel minska till 10%.

Samtliga nämnder, styrelser och bolag ska genomföra verksamhetsförändringar som effektiviserar verksamheten så att medel kan frigöras från administration och byråkrati till hälso- och sjukvården. Regionens finanser ska noggrant genomlysas för att säkerställa en hållbar ekonomisk utveckling. Detta kan till exempel innebära samordning, automatisering av processer eller andra digitaliseringsinsatser. Medel ska även riktas till att öka den interna

kompetensen och minska konsultberoendet. För 2024 ska detta innebära minskade kostnader för administration med minst 50 mnkr.

1.3.4 Bygga vidare på det goda samarbetet i regionen

Inom regionen finns en god tradition av samarbete. Samarbete mellan de politiska partierna, samarbete med kommunerna i länet, samarbete mellan förvaltning och politik, samarbete med civilsamhället, idéburen verksamhet och andra aktörer. Västra Götalandsregionen ska bygga vidare på det goda samarbetet och utveckla det. En avgörande del för samverkan med organisationer inom länet ligger på de delregionala nämnderna.

1.4 Långsiktighet i den ekonomiska och verksamhetsmässiga planeringen

Fokus i arbetet med budget och uppdrag/överenskommelser har i väldigt stor utsträckning varit på kommande verksamhetsår. Därmed har planering och åtgärder ofta skett med ett kortsiktigt perspektiv. Den nya politiska organisationen syftar bland annat till att flytta fokus till mer strategiska frågor med mer långsiktigt perspektiv. Det innebär att styrelser och nämnders flerårsplanering med budget och genomförande av givna uppdrag, både den ekonomiska och verksamhetsmässiga, ska ges ett större utrymme. Det innebär bland annat att anpassningar av verksamhet till givna uppdrag, ekonomiska resurser och inriktning ska beskrivas i flerårsplaneringen.

För att få mer långsiktighet i planeringen är inriktningen att fasa ut den ettåriga budgeten för utförarstyrelserna. Uppdrag och ekonomiska förutsättningar ska i stället utgå från flerårsplaneringen. Under 2023 och 2024 ska styrning och interna regelverk anpassas efter den nya ordningen.

1.5 Nämnders och styrelser fortsatta arbete med budgeten

Nämnder och styrelser ska i tillämpliga delar bryta ner de mål och fokusområden som regionfullmäktige ger i denna budget och planera sin verksamhet i linje med dessa, samt ta hänsyn till de prioriteringar som formuleras under varje fokusområde. Regionstyrelsen ska, under sin uppsiktsplikt, följa hur nämnders och styrelser arbete fortskrider med genomförande av budget 2024 och planer för 2025 och 2026.

2 Västra Götalandsregionens verksamhet

Västra Götalandsregionen bedriver sin huvudsakliga verksamhet inom nedanstående fyra områden. Grunden för ambitionerna och inriktningen inom dessa utgår från de strategier och planer som fastslagits inom respektive område. Det är utifrån dessa som mål, ambitioner, aktiviteter och åtgärder ska planeras och riktas mot.

2.1 Hälsa- och sjukvård

2.1.1 Strategi för hälso- och sjukvården

Västra Götalandsregionen ska arbeta för en mer jämlik vård och att invånarna får vård efter behov. Det ojämlika samhället visar sig i människors hälsa. Inom hälso- och sjukvård och i andra möten med patienter ska mer resurser riktas till de som är sjukast eller lever i en mer utsatt livssituation. Alla människor har lika värde och samma rätt till hälsa och relevant behandling. Idag finns det hälsoklyftor och delar av befolkningen söker sig inte till vården trots att det finns ett behov.

Ingen ska diskrimineras inom hälso- och sjukvården. Västra Götalandsregionen måste aktivt arbeta med den ökande problematiken med rasism och diskriminering inom vården. För att kunna förändra strukturer från grunden ska Västra Götalandsregionen underlätta för den som blivit utsatt att rapportera det, vare sig det är anställda, patienter eller anhöriga. I Västra Götalandsregionen ska anställda inte låtas bryta sin tystnadsplikt eller tvingas ange personer i nöd.

Människors erfarenheter och bakgrund är olika, därför ska även vården ibland vara det. Genom att arbeta mot en mer personcentrerad vård blir det även en mer jämlik sådan. Västra Götalandsregionen måste intensivifiera arbetet med hälsoklyftor. Det krävs ett medvetet arbete för att bryta den ojämlika hälsan och ett särskilt riktat arbete till socioekonomiskt utsatta områden.

Många patienter, inte minst äldre multisjuka eller personer med kroniska somatiska eller psykiska sjukdomar, upplever att vården inte fungerar för dem. Västra Götalandsregionen behöver hålla i arbetet med förändrade arbetssätt med fokus på en sammanhållen vård som utveckling av öppenvården, förstärkt utskrivning och sammanhållen geriatrisk vård. Fler patienter än idag bör erbjudas en sammanhållen individuell planering (SIP) inom psykiatri. Tillsammans med kommunerna behöver Västra Götalandsregionen fortsätta utveckla och förbättra utskrivningsprocessen, framför allt för att motverka onödiga återinskrivningar.

Patientens erfarenheter ska tas tillvara på och vården ska planeras och utvecklas i samråd mellan medarbetare och patient. Sjukvården ska fortsätta utveckla arbetet med fast vårdkontakt och vårdkoordinator för att kunna säkra en sammanhållen vård för patienten. När en patient har behov av vård och omsorg från flera aktörer ställs det idag stora krav på egen koordinering och kunskap om sjukvårdssystemet. För att uppnå en sammanhållen och sömlös vård behövs en god samverkan mellan kommunen och Västra Götalandsregionens verksamhet. Samverkan ska utgå från den lokala vårdssamverkan där primärvården och den fasta vårdkontakten utgör patientens trygghet.

Forskning och utveckling (FoU) är det främsta verktyget för att möta framtidens utmaningar. Här behövs både bredd och spets genom den forskning som bedrivs inom universitetssjukhuset och i det forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivs av olika yrkeskategorier i den breda operativa verksamheten inom bland annat tandvård, primärvård och habilitering. Kvinnor och ickebinära ska ha samma möjligheter att bedriva forskning som män. Det är viktigt att sjukvården har tillgång till den högsta kompetensen och att patienterna får tillgång till den bästa högspecialiserade vården vid Västra Götalandsregionens sjukhus. Därför ska Västra Götalandsregionen vara aktiv i processen för nationell högspecialiserad sjukhusvård.

En annan aspekt inom hälso- och sjukvården är kopplingen till miljömålen. Ett prioriterat arbete inom området är att minska hälso- och sjukvårdens utsläpp vilket görs genom att Västra Götalandsregionen minskar förbrukningen av fossilbaserade material, ställer om till en effektivare transportorganisation och minskad energiförbrukning. Västra Götalandsregionen måste intensifiera arbetet för en minskad miljöpåverkan från läkemedel, och en övergång mot mindre miljöskadliga läkemedel samt få bort läkemedelsrester från naturen.

2.1.2 Mål: Sjukvårdens köer ska kortas och tillgängligheten ska öka för en mer jämlik vård

Det är bara den offentliga vården vilken drivs i egen regi som kan garantera att patienter med störst behov av vård prioriteras. För att få en ökad tillgänglighet är det nödvändigt att Västra Götalandsregionen samverkar mellan olika verksamheter och med andra aktörer. Dagens väntetider till vård och överbeläggningarna är oacceptabelt långa. Invånarna ska känna sig trygga att få en vård av hög kvalitet när det behövs.

För att få bukt med köerna krävs krafttag genom satsningar på medarbetare och deras arbetsvillkor. Det behövs även stabila och långsiktiga planer för att säkra tillräckligt antal disponibla vårdplatser, vilka är en förutsättning för att komma ner i rimliga väntetider på akutmottagningarna. En del i arbetet för att minska inflödet till akutmottagningarna är att Västra Götalandsregionen ska omhänderta patienter på rätt vårdnivå och utveckla arbetet med till exempel närsjukvårdsteam och mobila resurser som kan tillhandahålla vård i hemmet. En grundförutsättning är långsiktiga ekonomiska villkor anpassade efter befolkningens vårdbehov.

Privata utförare fungerar som ett komplement till den offentligt ägda vården, men detta bygger på ett ansvarstagande och närvarande ledarskap. Riskkapitalbolag med komplicerade ägarstrukturer ger inte den möjlighet till ansvarsutkrävande som skattebetalarna behöver. Det finns stora risker med att främmande makt äger och förvaltar vårdenheter i Sverige. Steg ska därför tas för att i högre grad granska ägare av vård ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv.

Privata sjukvårdsförsäkringar som ger vård efter plånbok och inte efter behov går emot hälso- och sjukvårdslagen. I förlängningen är de ett hot mot vår svenska modell som bygger på att alla har tillgång till en god vård när man behöver den. Nästan två tredjedelar av dem med privata sjukvårdsförsäkringar är män. De flesta är också högt utbildade. Det här visar på att det finns en jämställdhets- och jämlikhetsaspekt i vem som använder sig av dessa försäkringar. På regional nivå finns begränsade möjligheter att agera för att minska förekomsten av sjukvårdsförsäkringar. Västra Götalandsregionen ska agera för att säkerställa att de avtal Västra Götalandsregionen har med privata aktörer inte tillåter att försäkringspatienter kan gå före i kön. Oavsett var du bor i Västra Götalandsregionen, stad eller land, ska du ha tillgång till en bra vård av hög kvalitet utan onödig väntan.

Västra Götalandsregionen måste fortsatt stärka arbetet med att korta köerna till psykiatrin. Barn och unga som är i behov av hjälp inom barn- och ungdomspsykiatrin ska få det utan

långa väntetider. Västra Götalandsregionen ska även intensifiera arbetet med det förebyggande arbetet. Det psykiska välbefinnandet hos våra invånare ska öka.

En välfungerande och samlad förlossningsvård är en prioriterad fråga. Västra Götalandsregionen måste fortsatt jobba mot målet "en barnmorska per födande". Då krävs det att de redan beslutade extra medel går till åtgärder som exempelvis en förbättrad arbetsmiljö och god lönepolitik för våra barnmorskor. Det särskilda projektet i Göteborgsområdet gällande en sammanhållen vårdkedja för förlossningsrädda och kvinnor med annan sårbarhet ska fortlöpa. Projektet ska utvärderas för att sedan eventuellt gå in ordinarie verksamhet.

Den som ska föda barn i vår region ska alltid känna sig trygg innan, under och efter sin graviditet. Det krävs extra uppmärksamhet till specialistmödravården där invånare med särskilda behov blir omhändertagna och att verksamheten stärks. Arbetet med doula- och tolkverksamheten ska fortsätta för en mer jämlik förlossningsvård för alla invånare.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Öka produktiviteten i egen regi genom medarbetardrivet förändringsarbete för att öka tillgängligheten och säkerställa jämlik tillgång till vård
2. Regiongemensam strategi för produktionsstyrning för att utveckla en gemensam kö
3. Skapa långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar för sjukvårdens utförare i egen regi
4. Öka antalet disponibla vårdplatser för att nå målet med högst 90% beläggningsgrad
5. Utveckla arbetet med folkhälsa och förebyggande arbete

2.1.2.1 Fokusområde: Öka produktiviteten i egen regi genom medarbetardrivet förändringsarbete för att öka tillgängligheten och säkerställa jämlik tillgång till vård

Den egna produktionen ska öka där Västra Götalandsregionens medarbetare är en nyckelfaktor. Genom minskad onödig administration kan fler medarbetare fokusera mer på vårdnära arbete. Några av åtgärderna kan vara färre möten och smartare medarbetsstyrda arbetssätt. Med nya arbetssätt kan antalet patienter som vårdnära medarbetare träffar per dag öka avsevärt. Värdet av administrationen ska sättas i relation till vad resurserna skulle kunna användas till i den direkta sjukvården.

För att långsiktigt bygga ett sjukvårdssystem som säkerställer att den med störst behov får vård först, ska vårdproduktionen i egen regi stärkas. Det gör Västra Götalandsregionen genom att skapa hållbara förutsättningar för ökad produktivitet, till exempel genom fler enheter för planerad vård. Västra Götalandsregionen ska se över vilka privata avtal som i stället kan göras i egen regi för en lägre kostnad.

För att öka tillgängligheten inom sjukvården måste operationssalar användas optimalt för att minska köerna. Västra Götalandsregionen ska öka operationskapaciteten och nyttjandegraden. Det finns goda exempel där produktiviteten har ökat samtidigt som man skapat en långsiktigt hållbar arbetsmiljö, dessa exempel ska spridas inom och mellan Västra Götalandsregionen utförare i egen regi. En förutsättning är att arbeta vidare med bättre schemaläggning, använda rätt kompetens och samarbeta över förvaltningsgränserna.

2.1.2.2 Fokusområde: Regiongemensam strategi för produktionsstyrning för att utveckla en gemensam kö

Genom att nyttja den offentliga vården kan samverkan ske över verksamhetsgränserna. Västra Götalandsregionen ska gemensamt ansvara för att invånarna får vård snabbare genom att bygga upp en gemensam kö. Därför ska arbetet fortsatt utvecklas för att kunna använda Västra Götalandsregionens hela kapacitet och på så sätt öka tillgängligheten och korta

köerna. En nära samverkan mellan sjukhusen samt en god och långsiktig planering av vård är en förutsättning för att lyckas med detta arbete.

2.1.2.3 Fokusområde: Skapa långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar för sjukvårdens utförare i egen regi

Sjukvården behöver långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar för att kunna korta köerna och öka tillgängligheten. Västra Götalandsregionen ska utveckla sin styrning och de ekonomiska ersättningsmodeller som förbättrar tillgången till hälso- och sjukvård. En del i arbetet är att fortsätta utveckla sjukhusens ersättningsmodell för att bättre styra mot de tillgänglighetsmål som finns.

2.1.2.4 Fokusområde: Öka antalet disponibla vårdplatser för att nå målet med högst 90% beläggningsgrad

Akutmottagningarnas köer har till stor del sin grund i bristen på tillgång till disponibla vårdplatser. När du blir sjuk ska det finnas vård att få och om det är akut sjukhusvård som krävs är det en förutsättning att det finns tillräckligt med disponibla vårdplatser. Västra Götalandsregionen behöver ta fram en handlingsplan för att öka antal disponibla vårdplatser på alla vårdnivåer. Samtidigt ska Västra Götalandsregionen ge rätt ekonomiska förutsättningar till verksamheterna och arbeta med att rekrytera fler medarbetare. Västra Götalandsregionen ska aktivt arbeta för att minimera överbeläggningar och placering av patienter på andra avdelningar.

2.1.2.5 Fokusområde: Utveckla arbetet med folkhälsa och förebyggande arbete

Utbildningsnivå, inkomst, bostadsort och arbete är faktorer som påverkar vilka förutsättningar vi har att leva hälsosamma liv. Ojämlig hälsa är inte bara negativt för individers hälsa utan påverkar hela samhället. Ojämlighet inom hälsa skiljer sig mellan städer och landsbygder men också inom städer. Detta måste beaktas i alla våra åtgärder för att kunna överbygga denna hälsoklyfta. Ojämligheten i befolkningen på grund av socioekonomiska förhållanden och ungas och äldres psykiska hälsa ska minska genom ökat fokus på det förebyggande arbetet och samarbete med olika aktörer. Västra Götalandsregionen behöver fortsätta utveckla arbetet med fullföljda studier, psykisk hälsa, ofrivillig ensamhet och suicidprevention. Den nära vården i form av vårdcentraler, rehabmottagningar, barnvårdscentraler, ungdomsmottagningar, barnmorskemottagningar, familjecentraler och tandvårdsmottagningar är viktiga för att driva arbetet vidare.

Det finns ett starkt samband mellan livsstil och hälsa. Ett hälsofrämjande arbete behöver bedrivas för att stödja hälsosamma levnadsvanor kopplat till kost, fysisk aktivitet, alkohol och tobak. Det finns en stor potential att växla upp ett sådant arbetet genom att utveckla och erbjuda digitala stöd för egenvård och coachning online. Som huvudman för både sjukvård och kulturverksamhet ska även samverkan mellan hälso- och sjukvården och våra kulturverksamheter öka i syfte att förebygga psykisk ohälsa.

Tandvården ska ha en förebyggande inriktning och satsa på förebyggande åtgärder i de delar av befolkningen där tandstatusen är dålig och kariesfrekvensen utbredd. Arbetet ska bedrivas där det behövs riktade insatser speciellt till barn, ungdomar och äldre. Västra Götalandsregionens tandvård ska bedriva uppsökande verksamhet och det behövs riktade insatser till de som av medicinska skäl riskerar att få eller har fått sämre tandstatus. För att klara det uppdraget behövs ett bra samarbete med primärvården. Vi ser positivt på att utveckla projekt Tandhygienist inom äldreomsorgen som folktandvården bedrivit tillsammans med flera kommuner i Västra Götalandsregionen.

2.1.3 Mål: En hälso- och sjukvård som arbetar för en ökad psykisk hälsa

Vårt samhälle har en ökad upplevd psykisk ohälsa och ett ökande söktryck till specialistpsykiatri. I Västra Götalandsregionen finns flera strategier som pekar ut riktningen för arbetet med psykisk hälsa men den nödvändiga strukturella förändringen har försvårats av parallella strukturer, rekryteringsproblem och olösta gränsdragningar mellan kommuner och Västra Götalandsregionen.

Barn- och ungdomspsykiatri kämpar med långa köer och personalbrist. Den nya enheten ”En väg in” innebär att barn och unga får en första bedömning. Med förebyggande insatser och ökad kunskap att identifiera och bemöta psykisk ohälsa i första linjen kan specialistsjukvården avlastas på lång sikt med kortare köer och bättre psykisk hälsa som ett resultat. Det måste finnas en bred och jämn kompetens inom hela första linjen för att ta hand om den ökade psykiska ohälsan. Västra Götalandsregionen ska utöka arbetet med tidiga insatser.

För att samordna arbetet som syftar till att öka den självupplevda psykiska hälsan hos invånarna i Västra Götaland måste Västra Götalandsregionen arbeta med förändringsarbete och samarbeta med fler aktörer. Västra Götalandsregionen kämpar även med ett ökande söktryck till specialistpsykiatri. Västra Götalandsregionen ska genomföra den nödvändiga strukturella förändringen som länge har försvårats av gamla strukturer, kompetensförsörjning och gränsdragningar mellan kommuner och Västra Götalandsregionen.

Västra Götalandsregionen har tilldelats att bedriva vård inom de högspecialiserade områdena könsdysfori och könskorrigering vård tillsammans med region Västerbotten. Det är ett viktigt steg mot en uppbyggnad av könsdysfori och könskorrigering vård för att patienter ska få utredning och vård inom rimlig tid.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Västra Götalandsregionen ska stötta barns psykiska hälsa genom att öka tidiga insatser och innovationer
2. Öka tillgängligheten till psykiatri genom att skapa fungerande samverkan mellan olika aktörer

2.1.3.1 Fokusområde: Västra Götalandsregionen ska stötta barns psykiska hälsa genom att öka tidiga insatser och innovationer

Första linjen i primärvården har ett stort ansvar att fånga upp och arbeta förebyggande med psykisk ohälsa. Strategier för ökad samverkan och fler samverkansformer behövs mellan habilitering, socialtjänst, skola, rehabilitering, polis och civilsamhälle. Arbetet i samverkan måste utvecklas och stärkas, vilket även är en viktig del i det suicidpreventiva arbetet. Stora insatser på denna nivå krävs för att motverka att specialistpsykiatrisk vård alls behövs i nästa skede. Lågtröskelverksamheten ”Ungas psykiska hälsa” är inom första linjen och antalet utbudspunkter ska öka för en jämlik tillgång till verksamheten. Det finns stora rekryteringsproblem inom detta område. Därför ska en annan arbetsmiljö skapas som grundar sig i professionens kompetens och kunskap om hur arbetet på bästa sätt kan organiseras. Med rimliga löner, fler kollegor och en strategi för samverkan med skola, socialtjänst och andra vårdgivare kan Västra Götalandsregionen lösa rekryteringsproblemen som finns. Det krävs en bättre arbetsmiljö för medarbetarna inom psykiatri och det skapas genom att ge bättre förutsättningar att lyckas med uppdraget att förbättra invånarnas och patienternas psykiska hälsa.

2.1.3.2 Fokusområde: Öka tillgängligheten till psykiatrin genom att skapa fungerande samverkan mellan olika aktörer

Köerna till barn- och ungdomspsykiatrin måste kortas. Barn och deras anhöriga ska få tidigare och mer lösningsfokuserat stöd. Konsekvenserna blir snabbt stora när barn och unga drabbas av psykisk ohälsa och stöd måste därför erbjudas utan dröjsmål. Fler åldersgrupper är mer sårbara när det gäller psykiska hälsa exempelvis äldre. Åldrandet i sig innebär en ökad sårbarhet vad gäller den psykiska hälsan och många äldre med depression förbises.

Beroendevården är eftersatt och därför ska Västra Götalandsregionen öka och stärka beroendevården för en jämlik tillgång till verksamheten bland invånarna. Prioriteringar som måste göras är att tillgängliggöra, utveckla och möta behovet av beroendevård i hela Västra Götalandsregionen likt de Mini-Maria mottagningarna som startat upp. Beroendevården är den verksamhet som kräver absolut lägst trösklar för att ta emot vård och det arbetet bör göras tillsammans med civilsamhället. Vi vill även öka tillgängligheten till sprututbytesprogram, LARO och framöver även tillnyktringsenheter.

Samsjuklighet är vanligt vid beroende där man även har annan psykisk ohälsa samtidigt. Här behöver problemen kunna behandlas samordnat med god samverkan mellan kommun och region. Samsjuklighetsutredningen pekar ut tydliga riktningar kring hur arbetet kan utvecklas inom detta område. Västra Götalandsregionen ska gå före och förbereda sig för att ta emot uppdrag som växlas över till regionens regi.

Kvinnor med beroendeproblematik är en extra utsatt grupp som riskerar att utsättas för fysiskt och sexuellt våld. Kvinnors vård inom detta område måste därför särskilt beaktas och utformas efter gruppens behov. Traumabehandlingar måste erbjudas till fler. Västra Götalandsregionen ska följa de nationella riktlinjerna för en jämlik beroendevård i hela Västra Götalandsregionen.

Under pandemin har våld i nära relationer ökat. Vårdens medarbetare måste ha kunskap för att kunna ställa frågor om våld i nära relationer och omhänderta svaret. För att kunna ställa frågor ska det ibland finnas tillgång till tolk och Västra Götalandsregionen ska säkerställa att tillgången till tolk inte minskar. Västra Götalandsregionen bör se över hur digitala hjälpmedel för att tolka med bildstöd kan utvecklas på Västra Götalandsregionens verksamheter.

Behandling efter våldsutsatthet är en rättighet men svårt att få idag. Efter sexuella övergrepp ska den utsatta vara trygg och mötas av kompetens kring identifiering och utredning och framför allt behandling. Vård som både är akut och långsiktig bör finnas på alla nivåer i sjukvården, från primärvården till specialistvård, för stöd och bearbetning. Västra Götalandsregionen behöver utöka stödet till Kvinno- och tjejjourer i Västra Götaland. Västra Götalandsregionen kommer påbörja arbetet med att bygga upp ett omhändertagande av sexuellt våldsutsatta i hela länet genom inrättandet av mottagningar med spetskompetens.

2.1.4 Mål: Invånarna ska få en god vård på rätt vårdnivå

Primärvårdens roll är central för omställningen mot en nära vård. Den vård som invånarna behöver ofta ska finnas nära och vara lätt att nå. Primärvården utgör basen i den nära vården och Västra Götalandsregionen ska fortsätta satsa på att utöka tillgängligheten och mobila team i hela regionen. Nära vård innebär också utveckling av nya arbetsätt med stöd av digital teknik, uppbyggnad av närsjukhus och förstärkning av mobil vård. Samarbetet med kommunal primärvård, elevhälsa, socialtjänst och Västra Götalandsregionen måste fortsatt utvecklas. Vårdcentralerna har ett ansvar gentemot kommunerna samt att följa närvårdsplaner för att ge invånarna en god och kvalitativ vård. Västra Götalandsregionen bör se över viss

specialiserad vård som ska överföras från sjukhus till primärvård genom till exempel mobila team och utveckla en mer tillsynsstyrd primärvård genom att revidera krav- och kvalitetsboken.

Barn och unga har specifika behov och förutsättningar som måste beaktas inom hälso- och sjukvården. Barnuppdraget ska garantera att barnkompetens, barns delaktighet och barnrättsperspektivet ska finnas i omställningens alla områden. Västra Götalandsregionen ska fortsatt utveckla samverkan med elevhälsan för att kunna ge barn en god vård. Västra Götalandsregionen måste kunna erbjuda en sammanhållen vård för barn och unga. Idag är vården fragmentiserad och det läggs ett stort ansvar på vårdnadshavare att koordinera och hålla samman vården. Några områden som har identifierats är tillgång till en sammanhållen hälsouppföljning under hela uppväxten, ökat fokus på hälsofrämjande och förebyggande insatser för målgruppen barn och unga samt organisera vårdens insatser stegvis utifrån behov.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Primärvården ska vara lätt att nå och ha ett helhetsansvar genom ökad tillgänglighet
2. Primärvården ska utvecklas i syfte att driva på omställningen till en nära vård, minskad administration och skapa en mer jämlik tillgång till vård
3. Fortsatt satsa på mobila enheter för att utveckla arbetet med nära vård
4. Användarvänliga digitala vårdtjänster ska utvecklas och användas för patienters bästa

2.1.4.1 Fokusområde: Primärvården ska vara lätt att nå och ha ett helhetsansvar genom ökad tillgänglighet

Primärvården är basen i vården och ska samspela med den specialiserade vården och den kommunala omsorgen. Primärvårdens arbete är en viktig del i att öka tillgängligheten och korta köerna. Det är en viktig förutsättning för att avlasta sjukhusen och att patienter får rätt vård på rätt vårdnivå. Mellanvårdsplatser ska prövas om de inom primärvårdsnivå kan vara en av lösningarna för att kunna ge patienter rätt vård.

För att få en kontinuitet i vården är det viktigt att erbjuda en fast vårdkontakt. Västra Götalandsregionen bör fortsatt satsa på arbetet med fast läkarkontakt och att läkarna har färre patientgrupp på sikt. En handlingsplan ska tas fram för att långsiktigt uppnå 1100 patienter per läkare. Handlingsplanen ska vara långsiktig och ta hänsyn till ekonomiska och personella begränsningar.

Västra Götalandsregionen behöver speciellt ta hänsyn till att öka tillgängligheten på landsbygden. En viktig del i att ställa om till nära vården är att se över utökade öppettider på vårdcentralerna. Primärvården måste bli patientens första kontakt med vården dygnet runt.

2.1.4.2 Fokusområde: Primärvården ska utvecklas i syfte att driva på omställningen till en nära vård, minskad administration och skapa en mer jämlik tillgång till vård

Krav- och kvalitetsboken ska revideras i syfte att driva på omställningen till en nära vård, minskad administration och skapa en mer jämlik tillgång till vård. Ersättningsystemen ska utveckla arbetet med att skapa bättre förutsättningar för fler ST-A läkare inom sjukvården. Kostnadsutvecklingen för vårdval rehab behöver ses över, resurserna behöver användas för att ge vård efter behov. Genom en revidering och förenkling av krav- och kvalitetsboken kan Västra Götalandsregionen bättre styra mot en mer jämlik vård.

2.1.4.3 Fokusområde: Fortsatt satsa på mobila enheter för att utveckla arbetet med nära vård

Mobil närvård möjliggör för patienter med komplexa vårdbehov att få vård i det egna hemmet i stället för eller som komplement till vård på vårdcentral eller på sjukhus. Vården blir mer tillgänglig och anpassad efter patienten. Arbetet med mobila resurser är en viktig komponent för att öka kvalitén i vården. Västra Götalandsregionen behöver se över viss

specialiserad vård som ska överföras från sjukhus till primärvård genom till exempel mobila team.

2.1.4.4 Fokusområde: Användarvänliga digitala vårdtjänster ska utvecklas och användas för patienters bästa

För att ge invånare en trygg och säker vård behövs ett IT-system som stödjer förändrade arbetssätt. Millenium är en viktig digitaliseringssatsning för Västra Götalandsregionen, den omfattar också regionens 49 kommuner och privata vårdgivare. Målet är att skapa en hållbar och modern vårdinformationsmiljö för att möta patientens behov och vårdpersonalens behov av IT-stöd.

Digitalisering är en central del i omställningen till en god och nära vård. Genom utvecklingen av nya arbetssätt med stöd av digital teknik kan vården bli bättre för patienterna.

Användarvänliga digitala vårdtjänster ska utvecklas och användas för patienters bästa. Med de demografiska utmaningar som finns inom Västra Götalandsregionen blir digitalisering en förutsättning för att lösa utmaningarna som finns inom hälso- och sjukvården.

Digitaliseringen är helt nödvändig för att utveckla vården på ett hållbart sätt. Det är en viktig komponent för att förbättra patientsäkerheten och öka patienters delaktighet i vården. I det här området måste Västra Götalandsregionen fortsatt utveckla möjligheter till digitala möten. Digitalisering ska även användas för att underlätta arbetssituationen genom till exempel dokumentation och andra administrativa arbetsuppgifter.

Västra Götalandsregionen ska vara i framkant gällande artificiell intelligens (AI) och ett arbete som bör ske är att ta fram en handlingsplan för AI för att ta nästa steg i utvecklingen av hälso- och sjukvården.

2.2 Regional utveckling

2.2.1 Regional utvecklingsstrategi

Det regionala utvecklingsarbetet i Västra Götaland är långsiktigt strategiskt och omfattar utveckling inom näringsliv, forskning och utbildning, social hållbarhet, miljö samt infrastruktur. Arbetet sker i nära samverkan med offentlig sektor, näringsliv, akademi och det civila samhället.

Den regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland 2021–2030 pekar ut riktningen för Västra Götalands utveckling. Strategin består av fyra långsiktiga prioriteringar som beskriver områden där aktörer i Västra Götaland behöver samverka och genomföra gemensamma insatser för att ställa om Västra Götaland till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle:

- stärka innovationskraften
- bygga kompetens
- öka inkluderingen
- knyta samman Västra Götaland

Strategin pekar också ut fyra västsvenska kraftsamlingar inom områden som vi tillsammans i Västra Götaland behöver förstärka arbetet kring de närmaste åren. Dessa löper tvärs genom de fyra långsiktiga prioriteringarna:

- fullföljda studier
- digitalisering
- elektrifiering
- cirkulära affärsmodeller

2.2.2 Mål: Västra Götalandsregionen ska verka för en minskad miljö- och klimatpåverkan i Västra Götaland

Västra Götalands klimatmål ska nås senast 2030. För att uppnå målet har bland annat en koldioxidbudget beslutats med preciserade mål. Den definierade minskningstakten i koldioxidbudgeten innebär att utsläppen av växthusgaser under den kvarstående perioden kraftfullt måste minska både för de direkta och indirekta utsläppen.

Den gröna omställningen skapar ett gott liv för varje människa på en välmående planet där det handlar om att säkra hälsan, jobben, en god miljö och en social trygghet i framtiden. Västra Götalandsregionen ska dra nytta av sin storlek och den samlade kompetens som finns i länet. I samverkan med andra aktörer i samhället ska Västra Götalandsregionen utveckla lösningar och visa att ett hållbart välfärdssamhälle är möjligt.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Den biologiska mångfalden ska stärkas och bevaras
2. Öka takten i ”Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om”

2.2.2.1 Fokusområde: Den biologiska mångfalden ska stärkas och bevaras

Den biologiska mångfalden minskar i en allt snabbare takt än tidigare. Globalt och nationellt avverkas artrika skogar och större områden till havs och på land tas i anspråk för olika markanvändningar vilket kan påverka arters livsutrymme negativt. Klimatförändringarna förändrar förutsättningarna för inhemska arter och påverkar den lokala artsammansättningen negativt. I Västra Götaland är den biologiska mångfalden hotad på grund av våra livsmönster och en ohållbar användning av mark och vatten. Om resurserna fortsätter att utvinnas i

dagens takt kommer ännu fler viktiga arter och ekosystem gå förlorade samtidigt som möjligheterna att uppnå många av de andra hållbarhetsmålen i Agenda 2030 undermineras.

Västra Götalandsregionen har en viktig roll för att stärka och bevara den biologiska mångfalden och främja friluftslivet. Ett aktivt skydd och bevarande av skog och kust skapar rika miljöer som ofta blir attraktiva besöksmål. Arbetet sker bland annat genom Göteborgs botaniska trädgård, förvaltningen för kulturutveckling, Västkoststiftelsen, naturbruksskolorna och folkhögskolorna. Botaniska trädgården ska stöttas i arbetet kring nya växthus och besökscentrumet. De nya byggnaderna ökar möjligheten att säkra de unika växtsamlingarna och samtidigt bli en starkare besöksanledning året runt.

För att ytterligare stärka arbetet inom fokusområdet ”Den biologiska mångfalden ska stärkas och bevaras” ska Västra Götalandsregionen i sina verksamheter och processer tydligare prioritera miljömålet om hållbart nyttjande av ekosystemtjänster och främja den naturliga sammansättningen av biologiska mångfalden. Plan för att främja biologisk mångfald 2022–2024 ska genomföras och prioriteras samt planeras för att revideras och utvecklas.

Västra Götaland är ett av landets största skogslän där Västra Götalandsregionen inom fokusområdet ska verka för att öka andelen hyggesfritt skogsbruk så att en hållbar bevarande status uppnås i länets skogsmarker. På det sättet kan skogen brukas samtidigt som den finns kvar både för den biologiska mångfalden och friluftslivet. Ett hållbart skogsbruk bibehåller de ekosystemtjänster som skogen står för.

Våtmarker är bland de mest artrika miljöerna och är viktiga för den biologiska mångfalden. Västra Götalandsregionen ska i fler sammanhang verka för skyddandet och bevarandet av dessa samt stödja projekt som sköter, restaurerar och anlägger våtmark.

Västra Götalandsregionens naturbruksskolor ska fortsätta att utveckla och sprida kunskap om biologisk mångfald i till exempel parkskötsel, odlingslandskap och i skogsbruket. Även hur markanvändningen kan anpassas för att stärka den biologiska mångfalden.

2.2.2.2 Fokusområde: Öka takten i "Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om"

För att på ett snabbare och effektivare sätt minska Västra Götalands miljö- och klimatpåverkan krävs det en bred samhällsomställning där både det privata och offentliga samverkar. Det är genom stärkt dialog och samverkan, mod, uthålligt engagemang och gemensamma satsningar som det är möjligt att öka takten i omställningen.

Västra Götalandsregionen medverkar i ett antal forum där det finns goda möjligheter att påverka och påskynda den gröna omställningen. Ett forum är Klimat 2030 som samlar företag och branschorganisationer, kommuner och kommunalförbund, högskolor och institut, föreningar och andra organisationer i Västra Götaland som tillsammans tar ställning och bidrar till en klimatsmart region. Det finns goda förutsättningar att inom forumet verka för en bred samhällsomställning som är nödvändig för att nå klimatmålet. För att öka takten i Klimat 2030 behövs ett tillräckligt stöd till kommunerna och företagen när klimatlöftena ska genomföras, för att sänka trösklarna att genomföra åtgärderna. Det krävs också för att sprida den erfarenhet som byggs upp i de kommuner och företag som aktivt tar sig an klimatlöftena.

För att nå 2030 målet måste de stora industrianläggningarna och transporter minska sina utsläpp enligt koldioxidbudgeten. Rådet för industriomställning samlar en mängd nyckelaktörer som tillsammans tar ett regionalt ledarskap för klimatomställning av industrisektorn. Rådet är en viktig del av Klimat 2030 där Västra Götalandsregionen ska stötta och driva på tillsammans med övriga parter för att stärka förutsättningarna för negativa utsläpp.

Erfarenheter och goda exempel från omvärlden gällande insatser för minskad klimatpåverkan ska omhändertas och insatser som möjliggör och inkluderar fler invånare att vara delaktiga i omställningen, som också underlättar att göra mer klimatsmarta val, ska prioriteras under fokusområdet.

Insatser för att hantera skräp i marina miljöer ska främjas. Arbetet ska omfatta såväl åtgärder vid källan som att ta hand om skräpet i havet och på land. För att möta dessa utmaningar ska Västra Götalandsregionen fortsatt verka för ett nära internationellt samarbete bland annat kring Skagerrak och Nordsjön. Det krävs ett kraftfullt arbete för att minska tillförseln av plast och mikroplaster i hav, sjöar och vattendrag.

Koldioxidbudgeten för Västra Götaland 2020–2040 är ett verktyg som främjar ett mer strukturerat och effektivt arbete med att minska utsläppen i länet och ska bidra till att Parisavtalets mål uppnås. De regionala utvecklingsmedlen ska tydligare kopplas till koldioxidbudgeten och prioriteras till de projekt som innebär störst klimatnytta. De ska riktas till de områden och insatser som kan minska utsläppen på ett så effektivt sätt som möjligt. Koldioxidbudgeten ska även användas vid genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin och Klimat 2030.

2.2.3 Mål: Stärka innovationskraften – för ett hållbart och konkurrenskraftigt näringsliv i framkant

Den gröna industriella omställningen från fossilt till förnyelsebart är den stora konkurrensfrågan framöver och för att nå dit krävs en starkt innovationskraft. Det handlar bland annat om att bygga vidare på samarbetet som finns mellan industri, akademi, forskningsinstitut och offentlig sektor. I Västra Götaland ska det vara möjligt att nyttiggöra kunskap och utveckla idéer med potential att bidra till omställningen.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Kraftsamla för elektrifiering
2. Kraftsamla för cirkulära affärsmodeller
3. Främja företagsamhet och kapacitet för förnyelse

2.2.3.1 Fokusområde: Kraftsamla för elektrifiering

Samhällets övergång till en ökad elektrifiering förutsätter en tillgång till förnyelsebar, robust och billig energi. Kapaciteten i energiproduktionen och kraftöverföringen måste utvecklas för att möta både dagens och framtidens behov. Samtidigt måste hindren för utvecklingen undanröjas och skapas en acceptans i samhället för utbyggnaden av förnybar energi och omställningen till ett mer elektrifierat samhälle. Behovet och efterfrågan av förnybar energi kommer inom närmsta åren öka drastiskt. En ökad energieffektivisering är nödvändig för att frigöra större mängder tillgänglig energi.

Västra Götalandsregionen ska i samverkan med kommunerna och industrin föra dialog med staten hur energibehovet i Västra Götaland ska tillgodoses där fokus är ett smart, flexibelt och robust elnät som klarar mer förnybar energi.

Västra Götalandsregionen ska fortsätta att utveckla samverkansarenan Accelererad elnätskapacitet i Västra Götaland – ACCEL. Det kommer vara nödvändigt att satsningar görs lokalt för en hållbar förnyelsebar elproduktion i Västsverige där också kunskapen ökas kring affärsmodeller för topplastproduktioner vid tillfälliga perioder av hög elanvändning.

2.2.3.2 Fokusområde: Kraftsamla för cirkulära affärsmodeller

Innovationer och förnyelse är nödvändigt för att kunna ställa om till cirkulära flöden. Västra Götalandsregionen ska fortsatt verka för cirkulära affärsmodeller där återanvändning, återställning, uppgradering och återvinning står i fokus. Målet är att minska användningen av råmaterial och dess värde, som i sin tur leder till att utarmningen av biologisk mångfald och klimatpåverkande utsläpp minskar. Särskilda prioriteringar under kraftsamling för cirkulära affärsmodeller ska under 2024 vara flödena av plast, textil, byggmaterial och möbelflöden.

Västra Götalandsregionen ska ha en test och demonstrationsinfrastruktur med internationell spets som görs tillgänglig och relevant. Möjligheterna till test och demonstration är avgörande för att finna nya lösningar som bland annat kan bidra till minskad klimatpåverkan och omställning. Västra Götalandsregionen ska fortsatt främja demonstrationsplattformar där akademi och forskning kopplas samman med näringsliv och framväxande aktörer.

För att minska klimatutsläppen och utveckla cirkulära flöden är fortsatta satsningar på biogas viktigt. Västra Götalandsregionen ska medverka till att stimulera fler användare av biogas och bidra till ett bättre alternativ till fossilgas. Den samlade kompetensen och erfarenheten är stark inom Västra Götaland och ger exportmöjligheter av både kunskap och teknik.

Västra Götalandsregionen är en partner för utveckling av vätgas och ska fortsätta att bidra till innovationskraften inom området. En del av samarbetet samordnas inom STRING vad gäller tunga transporter på lastbil. Med nya innovationer och fler testbäddar kommer vätgasen kunna bli en viktig del i omställningen av transportsektorn och industrin.

De blå och gröna näringarna är viktiga resurser för den hållbara omställningen samtidigt som dessa resurser ska brukas på ett hållbart sätt. Västra Götalandsregionens roll är att stödja initiativ som bidrar till att fler klimatpåverkande produkter kan ersättas av förnyelsebara resurser samtidigt som denna resurs inte utarmas. Det behövs nya marknadslösningar, förstärkt innovationskapacitet, nya och förbättrade hållbara odlingsmetoder. Genom att förse sektorn med utbildad kompetens, stärka innovationsklimatet och stimulera nya affärsmöjligheter kan Västra Götalandsregionen bidra till en positiv utveckling. Västra Götaland har långa kustlinjer med fantastiska utvecklingsmöjligheter. Västra Götalandsregionen ska fortsätta utveckla de maritima områdena med sikte på innovation, miljöanpassning och hållbar utveckling. Maritima operationer och teknologier, marina livsmedel, maritim turism, marin energi och marin bioteknik ska även i fortsättningen utgöra utgångspunkt för det fortsatta arbetet.

2.2.3.3 Fokusområde: Främja företagsamhet och kapacitet för förnyelse

Samtidigt som det råder brist på arbetskraft växer det fram nya och innovativa företag med inriktning mot framtidens tekniker, produkter och tjänster. Stödet till företagande och entreprenörskap inom de nya framväxande och hållbara branscherna måste fortsatt stimuleras. Utvecklingen inom life science och avancerade precisionsmediciner är av central och strategisk betydelse och ska fortsätta stödjas. Nya innovationer föds när olika idéer och erfarenheter kombineras för att forma nya lösningar på gamla problem. Därför ska Västra Götalandsregionen stärka arbetet för att nå grupper som i dag saknar representation bland entreprenörer och innovatörer. Den stora innovationskraft som finns inom Västra Götaland ska bättre omhändertas.

Västra Götalands Science Parks är viktiga noder för innovation, entreprenörskap och utveckling av framtidens jobb och branscher. Samarbetet mellan det offentliga, näringslivet och akademien i unika utvecklingsmiljöer är en nyckel till framgång och nya hållbara jobb. Jämställdhetsperspektivet ska präglade alla stödjande verksamheter som Västra

Götalandsregionen med- eller helfinansierar. Jämställdhetsarbetet får inte stanna vid ambitiösa formuleringar i policy- eller beslutsdokument utan ska även omsättas praktiskt i verksamheterna.

Det västsvenska näringslivet investerar över 45 miljarder varje år på forskning och utveckling. De globalt verksamma företagen, lärosätena, starka forskningsmiljöerna och strukturerna för entreprenörskap och innovation gör Västra Götaland till en ledande region inom forskning och utveckling. Västra Götalandsregionen ska ta vara på den framtidstron och engagemanget bland Västsveriges näringsliv och vara en aktiv part i den satsningen. Västra Götalandsregionen ska understödja satsningar för skapandet av fler arbetstillfällen och utveckling.

2.2.4 Mål: Bygga kompetens för bättre kompetensförsörjning och livslångt lärande

Västra Götaland ska vara en plats där alla har möjligheter att leva klimatsmart och där alla känner att den gröna omställningen är möjlig, gynnsam och ekonomiskt försvarbar. Västra Götaland är ett Sverige i miniatyr där Västra Götalandsregionen ska verka för att skapa goda förutsättningar att leva i såväl stad som landsbygd. För att skapa goda förutsättningar för det goda livet i Västra Götaland måste Västra Götalandsregionen ta täten och vara en föregångare i miljö- och klimatarbetet. Klimatomställningen ska användas för att skapa framtidens jobb samtidigt som Västra Götalandsregionen ska arbeta för att behålla dagens jobb. Arbetet är grunden för samhällsgemenskap och den individuella friheten.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Leda utvecklingen för nya gröna jobb och säkerställa kompetensförsörjningen
2. Kraftsamla för fullföljda studier

2.2.4.1 Fokusområde: Leda utvecklingen för nya gröna jobb och säkerställa kompetensförsörjningen

Västra Götalandsregionen står inför en omställning i ökade krav på hållbarhet och ett tekniksifte där arbetsmarknadens kompetensbehov ständigt förändras. Det krävs en bättre balans mellan utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden där fler människor har en utbildning, sysselsättning och egen försörjning.

Västra Götalandsregionen ska ta vara på det utökade regionala uppdraget om det regionala kompetensförsörjningsarbetet för att på ett tydligare sätt möta länets kompetensbehov på kort och lång sikt. Det behövs ett systematiskt arbete för en förbättrad matchning på arbetsmarknaden för att möjliggöra att allas kompetens tas tillvara. Fokus ska vara på att synliggöra och förbättra utbudet av utbildningar, fortbildningar och utvecklingsmöjligheter men även på tidiga insatser för barn och unga. Det ställer krav på samarbete med utbildningsväsendet för att bidra till att möta det kompetensbehov som finns inom näringslivet. Samarbeten mellan kommuner, Västra Götalandsregionen och branscherna för att utbilda rätt arbetskraft måste förstärkas.

Genom ett samlat regionalt utvecklingsarbete finns en robust grund att stå på för att möta olika kriser. När varslan ökar krävs det att Västra Götalandsregionen nyttjar de goda förutsättningar som finns tillsammans med näringslivet och utbildningsväsendet. Samarbetet är viktigt för att hjälpa de personer som drabbas. För att ytterligare skapa en robusthet inom arbetsmarknaden behöver Västra Götalandsregionen fokusera på att stärka fler arbetsmarknadsregioner inom Västra Götaland.

Den statliga närvaron på lokal nivå förändras och det är framför allt de mindre kommunerna och orterna som drabbas när myndighetskontoren försvinner. Kontoren ersätts ibland med

mindre servicekontor för flera myndigheter och det är en bra utveckling. Västra Götalandsregionen kan inte kompensera för att staten minskar sin närvaro men ska vara en god samarbetspartner och stödja uppbyggnaden av servicekontor tillsammans med kommunerna.

Regionala yrkesvux och yrkesutbildningar ska erbjuda ett brett utbud av utbildningar som motsvarar de behov som finns i de olika regiondelarna. Fortsatt fokus på utveckling av dessa ger Västra Götalands invånare fler vägar till arbete och självförsörjning. Campus Dalsland är ett bra exempel på samverkan där ombyggnation av Dalslands sjukhus skett för att skapa ett lärosäte för HögskoleVux med inriktning på att följas av utbildning till polis, och sjuksköterskeutbildning och eventuellt fler YH-utbildningar.

En stor del av näringslivet kommer de närmsta åren att elektrifieras, digitaliseras och robotiseras samt gå från linjära flöden till mer cirkulära. Flera yrken kommer därmed att förändras eller försvinna vilket kräver insatser för att möta den förändrade arbetsmarknaden. I denna omställning är det livslånga lärandet en viktig del. Västra Götalandsregionen ska genomföra satsningar för att underlätta för elektrifiering av fordon bland annat genom att i samverkan med näringslivet utarbeta ett program för kompetensförsörjning i fordonsindustrin.

Hållbar besöksnäring

Västra Götalands besöksnäring har över tid varit en av de starkast växande näringarna i Västsverige. Besöksnäringen skapar arbetstillfällen i hela länet och dess utveckling är starkt kopplat till Västra Götalandsregionens verksamhet. Allt från regional utveckling, miljö, kommunikationer och kultur påverkar besöksnäringen. Inriktningen på Västra Götalands besöksnäring ska ha ett tydligt hållbarhetsfokus. Hållbarhetsklivet vilket är initierat av Turistrådet Västsverige är ett steg i rätt riktning för att ställa om branschen till att minska klimatpåverkan och samtidigt öka Västra Götalands attraktivitet som besöksmål. I dialog med näringarnas företrädare ska Västra Götalandsregionen fortsätta sina insatser och stödja företagens hållbarhetsarbete.

Företag inom besöks- och servicenäringar är viktiga näringar som ofta ger ett första jobb för ungdomar och nyanlända. Branschen behöver fortsatt stöd och den nationella strategin för hållbar turism och växande besöksnäring ligger väl i linje med det regionala arbetet. Sambandet mellan turism och besöksnäring behöver få ökad uppmärksamhet.

2.2.4.2 Fokusområde: Kraftsamla för fullföljda studier

Barn och unga i Västra Götaland ska ha de bästa förutsättningarna för en bra start i livet och för god hälsa, utbildning och framtidstro. Många barn och unga lämnar grundskolan och gymnasiet utan godkända betyg. Forskningen visar att de barn och unga som klarar sina studier har en bättre chans att få en god hälsa och ett bättre liv.

Att fullfölja sina studier möjliggör jobb och fortsatt utbildning. För att ge de bästa förutsättningarna för barnen i Västra Götaland krävs det tidiga insatser och ett mer inkluderande samhälle. Västra Götalandsregionen ska fortsätta prioritera kraftsamlingen fullföljda studier och ska tillsammans med kommunerna, barn- och ungdomspsykiatri och ett flertal aktörer verka för att fler barn och unga når godkända betyg. Goda exempel på effektivare arbetssätt för hälsofrämjande och förebyggande insatser för att främja barn och ungas framtida utveckling och hälsa ska spridas.

Insatser inom området måste inledas tidigt i livet och fortsätta under hela uppväxten där de som inte lyckas ska få ytterligare chans att finna vägar till utbildning och arbete.

Västra Götalandsregionens utbildningsverksamhet

De personer som av olika anledningar inte klarat målen i skolan ska få en andra chans till utbildning vid folkhögskola eller i vuxenutbildning. Folkbildningen förser inte individer med enbart formell kompetens utan ger också insikt och träning i demokratiskt tänkande och solidariskt ansvarstagande. I grunden innebär det att skapa jämlika förutsättningar och alternativa utbildnings- och bildningsvägar. Folkbildningen bidrar med möjligheter som de andra reguljära utbildningsaktörer oftast saknar. Att stärka folkbildningen är att stärka det demokratiska samhället. Folkhögskolorna har, genom sin särskilda pedagogik och arbetssätt, en viktig roll att spela i utbildningssystemet. Särskilt viktig är den Allmänna kurs som kan bidra till att fler individer kan fullfölja sina studier på grundskole- eller gymnasienivå.

Folkhögskolorna är en aktör med god förmåga att möta nya utmaningar samt forma nya utbildningar utifrån samhällets behov och efterfrågan. Folkhögskolorna i Västra Götaland ska spela en tydlig roll som utbildningssamordnare för att möta viktiga samhälls- och kompetensförsörjningsutmaningar samt bidra till att överbygga kompetensglapp. Folkhögskolornas studieform ger ofta nya chanser till studier som senare kan leda till jobb. Västra Götalandsregionen ska som ägare till egna folkhögskolor skapa förutsättningar för god studiemiljö med internat för personer långt från arbetsmarknaden. Västra Götalandsregionen ska verka för att fortsätta att bygga upp samverkan med de rörelsedrivna folkhögskolorna.

Naturbruksgymnasierna drivs på kommunernas uppdrag och ska kompetensförsörja de gröna näringarna. Naturbruksgymnasierna har i uppdrag att vara kompetenscentrum för de gröna näringarna och vara en aktiv del i landsbygdsutvecklingen vilket kan bidra till en ökad självförsörjningsgrad i jordbruket. Skolorna ska bidra till att möta näringens kompetensbehov, stärka företagande och vara ett nav för näringarna i hela Västra Götaland. Västra Götalandsregionens egna skolor ska utgöra spetsen av naturbruksutbildningar och ska ge en kvalificerad utbildning inom de gröna näringarna.

Västra Götalandsregionen ska även stödja initiativ till delregionala kompetenscentrum för att bland annat fler distansutbildningar inom yrkeshögskola, högskola och universitet kan erbjudas i samarbete med intresserade kommuner och kommunalförbund.

2.3 Kollektivtrafik, hållbar mobilitet och infrastruktur

2.3.1 Trafikförsörjningsprogram

Enligt kollektivtrafiklagen (2010:1065) ska Västra Götalandsregionen, i rollen som regional kollektivtrafikmyndighet, ta fram ett trafikförsörjningsprogram. Nuvarande trafikförsörjningsprogram 2021–2025, beslutades av regionfullmäktige i maj 2021. Trafikförsörjningsprogrammet är tillsammans med regionfullmäktiges budget det övergripande styrdokumentet för kollektivtrafikens utveckling i länet. Revidering av nu gällande program slutförs under 2024.

Trafikförsörjningsprogrammets långsiktiga mål innebär att andelen hållbara resor ska öka i hela Västra Götaland. Antalet kollektivtrafikresor och marknadsandelen jämfört med bil ska öka till minst de nivåer som rådde 2019, innan pandemin. Tre målområden beskriver ambitionerna kring geografisk tillgänglighet, enkel trygghet och inkluderande kollektivtrafik samt minskad miljöpåverkan från kollektivtrafiken.

I det regionala utvecklingsuppdraget ingår att Västra Götalandsregionen, på uppdrag av regeringen, upprättar en plan för den regionala transportinfrastrukturen. Utifrån de regionala förutsättningarna prioriteras här vilka åtgärder och insatser som är aktuella att genomföra. Nuvarande regionala plan antogs i regionfullmäktige 2022.

2.3.2 Mål: Knyta samman Västra Götaland med hållbara resor och förbättrad tillgänglighet

Västra Götaland ska knytas samman med fler hållbara resor och en förbättrad tillgänglighet som en del i omställning till ett hållbart samhälle. Kollektivtrafiken och infrastrukturen har en viktig roll i att öka närheten mellan olika delar av länet och med grannregionerna.

För att nå en ökad hållbarhet måste samhället bli mer transporteffektivt. Det behövs stora investeringar och satsningar på de hållbara resorna i form av ökad kapacitet på järnväg, men även fler incitament för att resa hållbart öka. Lösningarna måste anpassas efter de olika behov och förutsättningar som invånarna och företagen har samt att de geografiska skillnaderna ska beaktas.

Det är dags för nästa steg i omställningen till ett samhälle med mer hållbart resande. Den traditionella kollektivtrafiken måste bättre knytas ihop i ett system med andra delade mobilitetstjänster. Att cykla och gå är alltid mest klimatsmart och en central del i omställningen.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Möjliggöra hållbar mobilitet för fler
2. Trygghet och pålitlig kollektivtrafik
3. Påverka och prioritera angelägen infrastruktur

2.3.2.1 Fokusområde: Möjliggöra hållbar mobilitet för fler

Trafikförsörjningsprogram för hållbar aktiv- och kollektiv mobilitet

Västra Götalandsregionen tar ansvar för en viktig del i sänkta koldioxidutsläpp genom att underlätta för hållbar mobilitet. Under 2024 kommer Västra Götalandsregionen att anta ett trafikförsörjningsprogram 2025–2029 med hållbart resande i fokus. Planen ska utgå från lärdomarna från pandemin och de möjligheter och utmaningar som en elektrifierad fordonsflotta innebär. Den minskade utsläppstakt som krävs för att nå koldioxidbudgeten är inte tillräcklig och kollektivtrafiken är en viktig del i att bidra till minskade utsläpp. Pandemin gjorde ett hack i den positiva kurvan i utvecklingen av att höja andelen hållbara resor. Återhämtningen har gått snabbare än prognosen vilket är glädjande, men det måste

även nås nya resenärsgupper. Förflyttningen måste ske genom att fler ställer bilen och reser kollektivt.

Även när cykel eller gång inte är det primära färd sättet så utgör de ofta en del av resandekedjan. Därför är mobilitetshubbar med ställ för cyklar, hyrcyklar och elsparkskotrar utmed kollektivtrafikens stråk viktiga för att främja aktiv- och kollektiv mobilitet. Västra Götalandsregionen ska undersöka möjligheten att hitta former av biljettsamarbete med de som hyr ut cyklar och elsparkcyklar. Cykelgarage och moderna cykelställ för olika slags cyklar ska utvecklas ytterligare. Cykeln ett högst rimligt alternativ för vardagsresor i hela vår region och för att öka den hållbara mobiliteten ska Västra Götalandsregionen undersöka möjligheten att ta med cykeln på landsbygdsbussarna och verka för cykelvänliga arbetsplatser.

Tillgänglig och attraktiv kollektivtrafik i hela regionen

För att invånare ska välja att resa kollektivt krävs snabba och trivsamma kommunikationer, ett välutbyggt linjenät och god turtäthet. Det är önskvärt att fler arbetsplatser går att nå med kollektivtrafik. Till exempel i större områden med industrilokaler och lager och där det kan gå att utveckla ett samarbete med arbetsgivare. Arbetsplatser där många unga jobbar kan också vara viktigare att de nås med kollektivtrafik än andra arbetsplatser, då unga oftare saknar körkort och för att resvanor följer med genom livet.

Kollektivtrafiken är viktig ur ett jämlikhetsperspektiv, för jämställdhet och för klimatet. Trafiken måste vara tillgänglig i den mening att den ska fungera för alla som är i behov av att resa, för årsrik, för ung och med eller utan funktionsnedsättning.

Resvaneundersökningen är ett av de underlag som ska användas för att utveckla kollektivtrafiken, för att bredda kunskapen om vad som kan påverka möjligheten och benägenheten att resa mer kollektivt. Fokus ska vara att säkerställa en attraktiv kollektivtrafik för att få tillbaka resenärer som valde bilen under och efter pandemin och attrahera nya resenärsgupper.

Det zonsystem med tre zoner som infördes hösten 2020 är en framgång. Det har förbättrats genom de omlottzoner som sedan dess införts och ytterligare omlottzoner tillkommer i augusti 2023.

Sommarbiljetten som introducerades 2022 kommer att finnas kvar. Det är en periodbiljett som kostar som en zon, men som utsträcks att gälla i alla tre zonerna under sommaren. Det gynnar besöksnäringen och ger gynnsamt pris för kollektivtrafik i relation till egen bil under semesterresor. Västtrafik ska också fullfölja påbörjad utredning om förutsättningar för att underlätta val av biljettslag genom att priset på enkelbiljetter uppgår till ett maxtak per månad.

Ett arbete påbörjas för att utreda hur vi kan öka självfinansieringsgraden genom olika insatser som exempelvis fortsatt intäktssäkring samt undersöka hur intäktsbasen för finansiering av kollektivtrafiken skulle kunna breddas i enlighet med forskarrådets rekommendation.

Förutom det självklara i att kollektivtrafik ger möjlighet att resa till utbildning, jobb eller på fritid, har tillgängligheten också en social dimension. Service av alla de slag ger i någon mening en uppskattning och en värdering av de människor som bor på en ort. Kollektivtrafik ger möjlighet till möten och samspel mellan människor. Det finns ett signalvärde i att öka människors tillit och ska ses som en investering i social hållbarhet. Att man som individ räknas, att ens ort eller stadsdel har betydelse och hänger ihop med andra människor och andra delar av samhället. Tillgång till kollektivtrafik är en del i att minska klasskillnaderna.

Utveckla dynamisk kollektivtrafik

För att kollektivtrafiken ska vara attraktiv går det att vända på perspektiven och utforma en kollektivtrafik som anpassas utifrån invånarnas resandebehov och inte tvärtom. Västtrafik har redan uppdraget att gå vidare med ett koncept som kallas ”dynamisk kollektivtrafik”. Trafiken körs inom ett upphämningsområde utan fasta hållplatser, den körs när den efterfrågas i realtid och samordnas digitalt. Färre fordon kan med fler stopp täcka större områden med kortare ledtider än ordinarie linjedragning. Det är en framtidsinriktad satsning som kan ge ett nytt synsätt på hur kollektivtrafik kan utvecklas. När populariteten ökar och fler ser fördelarna blir det allt svårare att hålla res- och ankomsttider och det är en utmaning, samtidigt som det tyder på framgång. Dynamisk trafik passar där resandeunderlaget är för litet för traditionell linjetrafik och det finns stor potential för utveckling. Dynamisk kollektivtrafik kan dels fungera som matartrafik till större stråk, och då tänkt i första hand som ersättning för egen bil till pendelparkering, och som tätortstrafik inom en tätort. Intressanta exempel finns att studera i Värmland och Västtrafik ska ta utvecklingen vidare från de exempel som redan finns.

2.3.2.2 Fokusområde: Trygg och tillförlitlig kollektivtrafik

Trygghet och punktlighet

Både resenärer och trafikpersonal ska vara trygga i fordon och på hållplatser. Utvecklingen av kollektivtrafiken innebär att Västtrafik måste använda fler mindre centralt belägna bytespunkter och det är viktigt att de nya bytespunkterna är trygga och trafiksäkra. Det handlar om bra belysning och öppna ytor där många människor rör sig. Västtrafik har idag uppdraget att utveckla tryggheten och det kan göras både med trygghetsvårdar, samarbete med civilsamhället och polisen. Att Västtrafik erbjuder fria resor till socialtjänstens fältarbetare är en del av ett gott samarbete. Det är en del i en feministisk trafikmiljö, då fler kvinnor än män uppfattar sig som utsatta och eftersom en mycket hög andel av hot och våld utövas av män.

Trafiken ska fungera för den som har en funktionsnedsättning vad gäller hjälp för att ta sig på och av fordon. Det ska finnas både skyltning och utrop om avgångar och hållplatser. Information om förändringar i trafiken ska vara snabb och tydlig. Utvecklingsarbetet återfinns i ”Handlingsplan för kollektivtrafik på jämlika villkor” som gjorts av Västtrafik och är ett arbete som påbörjats och kan utvecklas.

Punktlighet och tillförlitlighet är viktigt för alla resenärer. För en del resenärer är det ännu viktigare som en trygghetsskapande faktor. Vid störningar i kollektivtrafiken är det avgörande att korrekt störningsinformation snabbt når resenärerna.

Rollen som upphandlare, arbetsgivare och utbildare

Vid all upphandling ska Västtrafik kräva kollektivavtalsliknande villkor i upphandlingsunderlaget. En bra arbetsmiljö för dem som jobbar inom kollektivtrafiken ska också värnas genom dialog med entreprenörerna och kontakter med fackliga ombud. Det finns för- och nackdelar med såväl upphandling, som egen regi. I ett längre perspektiv har Västtrafik möjlighet att utreda konsekvenser av att ta övertra trafik, biljettkontroll och ordningsvakter i egen regi.

Det är svårt att rekrytera förare till kollektivtrafiken och samtidigt biter sig en alltför hög arbetslöshet fast. Ett utvecklingsområde där kompetensförsörjning sammanfaller med arbetsmarknadspolitik och ansvaret för kollektivtrafik, är behovet av fler förare. Det finns möjlighet för Västtrafik att tillsammans med entreprenörer som utför trafiken att jobba vidare med den frågan i samarbete med utbildningsanordnare.

2.3.2.3 Fokusområde: Påverka och prioritera angelägen infrastruktur

Aktiv mobilitet är alltid mest klimatsmart

Att cykla eller gå är alltid den mest klimatsmarta mobiliteten och även bra ur ett folkhälsoperspektiv. Cykelpotentialstudien från 2018 visar att 37% av invånarna i Västra Götaland har möjlighet att med cykel från bostaden nå sin arbetsplats på max 30 minuter. Till de kommuner där förutsättningen är bäst hör kommuner som Åmål, Dals-Ed, Borås, Lidköping, Tidaholm och Hjo. Cykelpotentialstudien ska vara mer styrande och dess resultat ska vara ett underlag för kommande regionala infrastrukturplan.

Det går att påverka viljan att promenera eller cykla genom planeringen av den fysiska miljön och infrastrukturen så att den blir trygg och säker för gångtrafikanter och cyklister. Det görs till exempel genom att göra leder där olika trafikslag skiljs åt och genom att göra omgivningarna inbjudande. Idag är den fysiska aktiviteten hos många barn och unga för låg, att främja trygga och säkra gång- och cykelresor för barn är avgörande för att föräldrar ska uppmuntra och möjliggöra mer aktiv mobilitet för sina barn.

Avsaknaden av ett nationellt mål för cykelutveckling hindrar statliga myndigheter från att samarbeta proaktivt. Det pågår ett påverkansarbete för att få Trafikverket att ge statligt stöd till cykelvägar, även när de inte ligger längs med en statlig bilväg. Trafikverket tolkar idag väglagen snävt och det försvårar möjligheterna för en cykelinfrastruktur som passar behovet hos cyklister.

Viktig infrastruktur i väg och järnväg

Infrastrukturplanering är alltid långsiktig och har höga kostnader. Det finns redan omfattande infrastrukturplaner som Västra Götalandsregionen står bakom. För det mesta har inte Västra Götalandsregionen rådighet över hela projekten. Finansieringen är inte alltid löst även om planer finns och finansiering är därför största hindret. Det viktigaste uppdraget är att upprätthålla en aktiv samverkan med de parter som Västra Götalandsregionen samverkar med inför och vid genomförandet av infrastrukturplanerna. Särskilt viktigt är att påverka att planerade projekt genomförs och går enligt tidsplan.

Det behövs mer satsningar på järnväg, både underhåll och utbyggnad, men även ett ökat fokus på underhållet av landsbygdens vägnät. Som ett led i att säkra Västra Götalands utdelning i den nationella infrastrukturplanen krävs ett aktivt påverkansarbete mot nuvarande och kommande regeringar. Kollektivtrafik och infrastruktur är starkt sammankopplat i målet om att minska koldioxidutsläppen. Västra Götalandsregionen har ansvaret för den regionala kollektivtrafiken och eftersom infrastruktur och kollektivtrafik är så nära sammanknutna innebär detta också ett stort ansvar för att leda och samverka med övriga aktörer.

Målbild Tåg 2035 är det dokument som styr planeringen av tågtrafiken, som en del av Trafikförsörjningsprogrammet. Målet är att trefaldiga antalet tågresor i Västsverige mellan år 2006 och år 2035 till 130 000 resor per dag. För att öka antalet tågresor och avlasta riksväg 40 in mot Göteborg krävs utbyggd järnvägskapacitet i stråket Borås-Göteborg. Dessvärre är projekteringen av den nya järnvägssträckan Borås-Göteborg pausad av regeringen i skrivande stund. Det är orimligt att pausa projektering och samtidigt hävda att byggnation och trafikstart ska bibehålla sin tidsplan. Påverkansarbete för en modern och kapacitetsstark järnväg mellan Borås och Göteborg, och förlängningen österut av sträckan, måste fortsätta med oförändrad styrka. Det finns en enighet i Västra Götalandsregionen genom det positionspapper som alla berörda parter ställt sig bakom.

För fler tågresor måste Västra Stambanan mellan Alingsås och Göteborg byggas ut till fyrspar. Det krävs också satsningar på de regionala järnvägarna och mer gång- och cykelvägar i syfte att minska bilismen och öka det hållbara resandet.

Utbyggnad med dubbelspar på järnvägen mellan Göteborg och Oslo, som en fortsättning på sträckan Hamburg-Köpenhamn har fått förnyad aktualitet och ges möjligheter till finansiering delvis via EU. Behovet av att förbättra järnvägarna i stråket är stort. För genomförande krävs en politisk enighet i Västra Götalandsregionen om viljeinriktning i frågan.

Det fastslogs i Västtågutredningen var det ska finnas nya tågstopp. De nya tågstoppen är en angelägen utveckling av infrastrukturen som kommer att knyta samman Västra Götaland och ge fler möjlighet att resa med tåg. Det kommer att krävas pengar i investeringsbudgeten för att utveckla de nya stationsområdena.

Många infrastrukturprojekt är långsiktiga och kräver en strukturerad samverkan med andra. Men det krävs också att det finns kvar en pott med infrastrukturpengar som Västra Götalandsregionen har egen rådighet över och som kan användas med kort framförhållning.

Elektrifieringen av bilar och tyngre fordon kräver att många bidrar till en utbyggd laddinfrastruktur. Västra Götalandsregionen är en av aktörerna med egna fastigheter men också en samhällsaktör som ska bidra till och stödja en utbyggnad i Västra Götaland.

Västra Götalandsregionen är en aktiv part i utvecklingen av Västsvenska paketet och Sverigeförhandlingen framöver och står bakom de prioriteringar som gjorts. Projektet Haga har försenats och Trafikverket har hävt avtalet med entreprenören. En ny upphandling görs och andra delar av Västlänken, som nya centralstationen och Kvarnberget utförs i enlighet med planen.

I de större städerna, Göteborg–Mölndal–Partille, Borås, Trollhättan–Vänersborg, Skövde och Uddevalla, reser många kollektivt och trängseln på bussar och spårvagnar är ofta stor. Antalet invånare i bara Göteborg, Mölndal och Partille förväntas öka med 200 000 till 2035. Därför behöver kollektivtrafiken byggas ut både gällande yta, frekvens och nya lösningar som passar till respektive område. Till exempel är metrobussar med egna körbanor ett bra alternativ som Västra Götalandsregionen ska verka för i kommande trafikförsörjningsprogram. Västra Götalandsregionen ska också arbeta för att hitta alternativa finansieringssätt för att genomföra Målbild Koll2035.

Transport av gods är en livsnerv för näringslivet och omställningen av godstransporter är en betydande del av omställningen till ett mer hållbart samhälle och en långsiktigt hållbar utveckling i hela regionen. Vi behöver en större överflyttning av gods till järnväg och god järnvägsanslutning till hamnarna. Göteborgs hamn är Skandinaviens största hamn och av väsentlig betydelse för godsflöden både i regionen och nationellt. Det pågår just nu en aktualisering av Västra Götalandsregionens Godstransportstrategi för att bättre spegla dagens förutsättningar och framtida behov. I samband med aktualiseringen behöver arbetet med strategins genomförande stärkas.

Det finns statliga medel till ombyggnation av slussarna i Trollhättan. Nuvarande slussar anses passera sin tekniska livslängd 2030 och ombyggnationen är angelägen. Ett samråd för placering av slussarna görs under hösten 2023. Det är av stor betydelse att ombyggnationen blir av inom en snar framtid för att garantera sjöfarten till och från Väneren. För vissa industrier är fungerande slussar en förutsättning för fortsatt verksamhet. Det gynnar också båtutrustning och den lokala besöksnäringen.

Fortsatt satsning på IT-infrastruktur

En robust och välutbyggd IT-infrastruktur/bredband är en förutsättning för att det moderna samhället ska fungera. Invånare, näringsliv och offentlig sektor är beroende av att systemen fungerar. Särskilt när allt fler personer jobbar hemma måste funktionen vara stabil både i tätorter och på landsbygden. Västra Götalandsregionen har en god takt i utbyggnaden av bredband som ska fortgå eftersom det fortfarande saknas fungerande nät på delar av landsbygden.

2.4 Kultur

Västra Götalandsregionens ansvar inom kulturområdet regleras av lag och förordning. ”Lagen (2010:1919) om fördelning av vissa statsbidrag till regionala kulturverksamheter”, ger regionerna uppdraget att fördela statliga medel i enlighet med den regionala kulturstrategin. Strategins innehåll regleras i sin tur delvis av förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet där det fastslås att det statliga stödet ska fördelas till sju olika konst- och kulturområden.

Kultursamverkansmodellen, som är en viktig del i samverkan mellan stat, regioner, kommuner, det civila samhället och de professionella kulturskaparna, håller på att utredas.

Västra Götalandsregionens arbete inom kultur sker i nära samarbete med akademi, näringsliv, offentliga aktörer och det civila samhället. Samverkan sker lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Utgångspunkten för arbetet är den regionala kulturstrategin som lyfter prioriteringar inom de olika konst- och kulturområdena och pekar ut fem strategiska områden för samverkan: vidgat deltagande, gynna nyskapande, utveckla kapaciteter, nyttja tekniken och öka internationalisering. Kulturstrategin har nyligen halvtidutvärderats inför revidering av strategin och politiskt beslut under 2023. På grund av pandemin har mycket av arbetet pausats för att i stället fokusera på krishantering.

2.4.1 Mål: Kultur för ökad inkludering, bildning och konstnärlig frihet

Kulturen är viktig för den fortsatta utvecklingen av både individen och samhället. Västra Götalandsregionen tar ett stort ansvar vilket framgår av både den regionala utvecklingsstrategin och kulturstrategin. Det kulturpolitiska målet för budget 2024 tar också utgångspunkt i dessa dokument men har avgränsats ytterligare och mynnat ut i följande fokusområden.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Stärk Västra Götalandsregionens arbete med demokrati och yttrandefrihet
2. Kulturen ska både nå och angå fler i hela Västra Götaland
3. Stärka kulturens infrastruktur

2.4.1.1 Fokusområde: Stärk Västra Götalandsregionens arbete med demokrati och yttrandefrihet

Kultur är viktigt, och dess betydelse är större än all mätbar nytta. I grunden handlar det om att kunna växa och få andra perspektiv som människor. Att garantera yttrandefriheten är en absolut uppgift för demokratin och yttrandefriheten är hotad i världen. I allt fler länder kringskärs möjligheten att uttrycka sitt fritt. Västra Götalandsregionen ska fortsätta vara en stark röst för yttrandefriheten och fortsätta utveckla arbetet med länet som fristad för utsatta konstnärer, författare och journalister genom ICORN.

Inom detta arbete finns ytterligare förutsättningar för samarbete mellan flera initiativ som Västra Götalandsregionen är involverad i, till exempel Bokmässan och Göteborg som litteraturstad enligt UNESCO. Västra Götalandsregionen måste fortsätta arbetet för yttrandefriheten genom att skapa utrymme för att olika röster och berättelser ska få höras.

Kulturpolitikens uppgift är att ge förutsättningar till en levande kultur med övergripande mål som kulturell jämlikhet och jämställdhet, ökad tillgänglighet och allas rätt och möjlighet att delta i och ta del av kultur. Stödet till nationella minoriteter ska stärkas.

Västra Götalandsregionen har ansvar för att värna vårt natur- och kulturarv. Detta görs i egenskap av remissorgan och rådgivare men framför allt i den egna museiverksamheten.

Bevarandet av kulturarvet handlar om att tillgängliggöra historien och är en viktig del i att upprätthålla vår gemensamma historia, förstå samtiden och bygga för framtiden. Arbetet med att digitalisera samlingarna måste utvecklas inte minst för att stärka bevarande och tillgänglighet i tider av kris och konflikt i världen. Västra Götalandsregionens arbete med kulturarvet ska utgå från museilagen och därmed bygga på forskningsförankring. Det är ett sätt att säkra kulturarvet från historieförfalskning. Under 2024 ska arbete med att stärka museernas självständiga roll och arbete med forskningsförankrad kunskapsuppbyggnad och förmedling förstärkas.

När det gäller konstens och kulturens innehåll ska politiken hålla sig på armlängds avstånd. Principen om armlängds avstånd har tagits för given i Sverige under ett halvt sekel. Nu utmanas principen. Det finns ett behov av att värna konstens frihet men också av att diskutera kulturpolitikens ramar och uppgift. En fri konst är en garant för kvalitet och demokrati.

2.4.1.2 Fokusområde: Stärka kulturens infrastruktur

En av Västra Götalandsregionens viktigaste kulturpolitiska uppgifter är att upprätthålla och utveckla en kulturell infrastruktur som har en god tillgänglighet för alla aktörer, inklusive arrangörer, producenter och invånare. Denna uppgift har blivit särskilt viktig efter pandemin som fortfarande påverkar kulturlivets aktörer och verksamheter. Professionella aktörer har sökt sig till andra arbeten samtidigt som unga kulturutövare saknat möjligheter att utvecklas.

Innan branschen ens hunnit återhämta sig från pandemin står kulturutövare och branschens aktörer nu åter inför en bister ekonomisk verklighet. De statliga medlen till kulturpolitiken minskar trots att behoven ökat. Både små frilansande kulturarbetare och stora kulturinstitutioner har under flera år fått leva med stora osäkerheter vilket ur ett kortsiktigt perspektiv utmanar kompetensförsörjningen och på längre sikt hela det kulturella ekosystemet. Västra Götalandsregionen har här en viktig roll i att bidra till att upprätthålla den kulturella infrastrukturen. Samarbetet med kommunerna är avgörande för att detta ska lyckas och Västra Götalandsregionen ska därför hålla en tät dialog på flera nivåer med kommunerna för att säkerställa kulturens finansiering och en god lokal anknytning.

I det kulturella ekosystemet förstärker delarna varandra. Från grundskolan, kulturskolan, gymnasiernas estetiska program och de eftergymnasiala utbildningarna till scenerna och institutionerna. Västra Götalandsregionens institutioner ska ligga i framkant, ge internationell lyskraft och hålla hög konstnärlig kvalitet samtidigt som det måste säkerställas att de har en bördig mylla att växa ur, från kulturskola och estetiska utbildningar till fritt kulturliv och konstnärsdrivna organisationer. Därför är det nödvändigt att fortsätta utveckla det goda samarbete som finns mellan institutionerna och det fria kulturlivet.

Oftast är det frilansande kulturarbetare från det fria kulturlivet och konstnärsdrivna organisationer som kulturinstitutionerna rekryterar ifrån. För att stärka det kulturella ekosystemet krävs ett aktivt, uppsökande arbete för att få tillbaka publiken efter pandemin, särskilt till scenkonsten och de mindre scenerna. Ett väl fungerande exempel är Danspoolen i Vänersborg.

Västra Götalandsregionen ska hjälpa länets kommuner hitta samverkansformer och för att kunna erbjuda ett bredare utbud inom kulturskolan. I linje med detta kommer Västra Götalandsregionen under 2024 att stärka samverkan med kulturskolan för att säkerställa en god tillgänglighet till kulturella utbildningar ute i kommunerna med särskilt fokus på blåsmusik.

2.4.1.3 Fokusområde: Kulturen ska både nå och angå fler

Kultur är en viktig faktor för regional utveckling. Ett rikt kulturliv och en levande kulturmiljö medverkar till länets attraktivitet, ökad turism och fler arbetstillfällen, vilket brukar kallas kulturdriven utveckling eller kulturella och kreativa näringar. Dessutom kan kulturupplevelser vara viktiga för individens bildning och välbefinnande. Därför är det särskilt viktigt att Västra Götalandsregionen är en levande och drivande kulturregion. Västra Götalandsregionen ska i samarbete med kommunerna bevara och bygga vidare på den kulturella infrastrukturen. Detta görs bland annat genom samverkan med Mölndals stad kring en produktionsmiljö för dans i Forsåker och genom arbetet med Blåsmusik i Väst men också genom samarbetet med kommunerna gällande det västsvenska natur- och kulturarvet.

Västra Götalandsregionens samarbete med näringslivet, civilsamhället och andra offentliga institutioner måste stärkas. Ett närmare samarbete är nödvändigt för att ge kulturen fortsatta möjligheter till utveckling och öka tillgängligheten för invånarna. Här behöver arbetet med att nå utsatta grupper och nationella minoriteter förstärkas. Detta kommer bland annat att göras med utgångspunkt i den analys som Västra Götalandsregionen tagit fram under 2022. Det är även viktigt att ett omtag görs gällande samverkan med grundskolorna i Västra Götaland.

För att ytterligare bidra till målet om en ökad tillgänglighet finns också ett behov av att förstärka och lyfta fram de utbildningsinsatser och samverkansprojekt som genomförs av länets bibliotek. Inte minst gäller detta bibliotekens digitalisering och nya samhällsroll som DigidelCenter.

Kulturproduktionen ska finnas inom flertalet konstformer och i hela Västra Götaland. Därför är det viktigt att det fria kulturlivet och institutionerna får både medel för de kulturpolitiska mål som Västra Götalandsregionen ställer som stödjande organisation och för att kulturverksamheterna ska kunna vara självständiga, innovativa och finnas med i den kulturpolitiska geografin. På sikt kan det fria kulturlivet ta ett större ansvar för kulturproduktion än vad som görs idag.

3 Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner

För att bedriva ändamålsenlig verksamhet inom Västra Götalandsregionens huvudsakliga ansvarsområden finns ett antal stöd- och ledningsfunktioner. Dessa ska bistå organisationen att uppnå ambitionerna inom dessa områden på ett kostnadseffektivt sätt, i linje med vad kommunallagen stipulerar.

3.1 Regionstyrelsen

Regionstyrelsen är Västra Götalandsregionens ledande politiska förvaltningsorgan. Den ska vara väl informerad om och ha ansvaret för hela organisationens utveckling samt följa de frågor som kan inverka på dess utveckling. Regionstyrelsen vakar över att nämnder och styrelser fullgör sina uppgifter inom olika verksamhetsområden utifrån regionfullmäktiges beslut och vad som enligt lag och andra författningar vilar på Västra Götalandsregionen.

I den nya politiska organisationen har regionstyrelsen fått ett förändrat uppdrag och en av huvudfrågorna nu är att vara den regiongemensamma ägaren som utövar ägarskapet av samtliga verksamheter som drivs i egen regi. Detta uppdrag är utöver det rättsliga ansvar som följer av kommunallagen vad avser exempelvis uppsiktsplikt och beredning av ärenden inför behandling i regionfullmäktige.

Med tanke på den svåra ekonomiska situationen i Västra Götalandsregionen måste regionstyrelsen stärka sin ägarroll och på olika sätt hjälpa egenregiverksamheten att klara sitt uppdrag. Detta gäller framför allt sjukhusen men även för Västra Götalandsregionens bolag.

3.2 Fastighet, stöd och service

Styrelsen för fastighet, stöd och service svarar för fastighetsförvaltning och lokalförsörjning samt att utveckla och säkerställa effektivt lokalutnyttjande inom regionen. Styrelsen ansvarar också för leverans av stöd- och servicetjänster åt nämnder och styrelser samt åt de aktiebolag där Västra Götalandsregionen äger mer än hälften av aktierna. I ansvaret ligger att utveckla och effektivt utnyttja de synergier och skalfördelar som finns inom och mellan de ingående verksamhetsområdena i fastighet, stöd och service.

I det svåra ekonomiska läget är det extra viktigt att styrelsen fokuserar på att få största möjliga nyttjandegrad av regionens lokaler och säkerställa ett effektivt lokalutnyttjande.

Västra Götalandsregionen är en stor fastighetsägare. Västra Götalandsregionen ska ha fortsatt fokus på miljö- och energismart byggteknik och fastighetsförvaltning och ha ett socialt ansvarstagande. Västra Götalandsregionens fastigheter ska vara energismarta och hålla i många år framöver.

Åtgärder för klimatanpassning är nödvändiga för att både stå bättre rustade för redan inträffade klimatförändringar och för att förebygga framtida följdverkningar av ett förändrat klimat. Västra Götalandsregionen ska därför integrera arbetet med klimatanpassning i samband med all investeringsplanering. Arbetet med fortsatt energieffektivisering ska fokuseras.

För att inte utvecklingen av elpris och inflation, i allt för hög grad, ska drabba vården ekonomiskt genom högre service- och fastighetskostnader, så ska Västra Götalandsregionen utveckla och effektivt nyttja synergier och skalfördelar inom fastighet, stöd och service. Det

behövs fortsatta effektiviseringar så att den interna hyreskostnadsutvecklingen kan bibehållas och motsvara de senaste årens utveckling.

Västra Götalandsregionens fastighetsförvaltning ska vara ett föredöme när det gäller energieffektivisering och värna den biologiska mångfalden. Där ett ökat fokus ska vara på egen solexproduktion samt ett fortsatt fokus på miljö- och energismart byggteknik och fastighetsförvaltande och ett socialt ansvarstagande.

För att säkerställa robusthet för Västra Götalandsregionens verksamheter så ska det förebyggande arbetet med säkerhet, brandskydd och beredskap intensifieras. Åtgärder för klimatanpassning är nödvändiga för att både stå bättre rustade för redan inträffade klimatförändringar och för att förebygga framtida följdverkningar av ett förändrat klimat. Västra Götalandsregionen ska därför integrera arbetet med klimatanpassning i all investeringsplanering.

Regionens egenägda konstsamlingar behöver tillgängliggöras fler på olika sätt.

3.3 Logistik

Inom området service ansvarar styrelsen för logistik för enhetlig, sammanhållen, hållbar och resurseffektiv logistik och försörjning av varor och tjänster inom Västra Götalandsregionen och enligt särskilda överenskommelser till länets kommuner.

Styrelsen har ett långsiktigt strategiskt uppdrag att utveckla logistik- och varuförsörjning med tillhörande tjänster till stöd för Västra Götalandsregionens utförarverksamheter. Styrelsen ansvarar för att ta fram förslag till och genomföra strategiska planer inom logistik- och försörjning. Styrelsen ansvarar också för utvecklingen av ett regionalt optimerat sortiment i samråd med utförarstyrelser och regionstyrelsen. I arbetet med sortimentsfrågor får styrelsen stöd av regionstyrelsens i upphandlings- och andra kommersiella frågor.

Förutsättningarna för att regionens verksamhet ska kunna fungera på ett tillfredställande vis, är en effektiv och rationell försörjningsförvaltning.

Västra Götaland ska ses som en region, där det krävs gemensamma krafter för att hålla samman och driva verksamheten åt samma håll, och en öppenhet med respekt för kundernas krav och önskemål är en förutsättning.

Den framtida vårdmiljön ställer stora krav på att försörjning och logistik fungerar väl, såväl som i vardag som i kris.

Uppgiftsväxling mellan personal inom försörjningsförvaltningen och andra förvaltningar leder till effektivitet och ger utrymme för personal att arbeta med det de är bäst på. Mer om detta i avsnittet ”Stärka möjligheter till arbetstidsmodeller samt anställningsformer som rotationstjänster och kombinationstjänster” på sidan 37.

Maten spelar roll, speciellt när Västra Götalandsregionen serverar runt 3 miljoner portioner per år. Maten Västra Götalandsregionen serverar ska vara av god kvalitet, ta hänsyn till miljö och klimat samt bidra till ett minskat matsvinn.

Den mat som inhandlas och serveras i regionens kök ska bidra till att uppnå målet om 60 % ekologiska livsmedel, men även ta hänsyn till att svenska djurskyddsregler ska gälla vid upphandling, samt att patienterna ska ges möjlighet att välja mellan minst två rätter.

Måltidsverksamheten är en viktig och krävande verksamhet, där det ställs stora krav på personalens kompetens vad gäller att laga näringsriktig och smaklig mat. Transporter till och från vårdenheterna ligger på försörjningsförvaltningens ansvar, för förvaltningen finns också

möjlighet att assistera vården med de kringuppgifter som förekommer i samband med måltider.

Material i vården (MiV) är på väg att införas på bred front på samtliga sjukhus, här finns möjlighet att utvecklas till att kunna gälla även annan vårdverksamhet.

Produktsortimentet i regionen behöver ses över både vad gäller antalet likvärdiga produkter som hur sortimentet kan begränsas, detta gäller även engångsprodukter som i stor utsträckning bör fasas ut.

Samverkan med andra huvudmän sker redan idag framför allt med kommunerna i regionen, när det gäller bland annat hjälpmedel och läkemedelsnära produkter som också nu utvecklas för att även annan medicinteknisk utrustning ska avtalas.

Varustransporter från regionens olika depåer ska vara fossilfria, även inhyrda transporttjänster ska omfattas. Tekniken att leverera med drönare finns, denna behöver utvecklas och säkerställas så att leveranser kan ske på ett betryggande sätt.

Försörjningsförvaltningen behöver tillsammans med koncernkontoret utveckla och samverka i effektiviseringen vad gäller rutinerna för upphandling, där regionens policydokument ska vara styrande. Ett solitt och enkelt system för beställning behöver tas fram, där specifika produkter endast går att finna på en punkt.

Det krävs ett förtydligande om vart ansvaret ligger gällande vilka varor som ska finnas i sortimentskatalogen. Det krävs också dialog med hjälpmedelsförvaltningen om möjligheten att införskaffa ny medicinteknisk utrustning utan att personalförstärkning behövs för kontroll av nya produkter.

Försörjningsförvaltningens kärnverksamhet drivs i egen regi, men kan efter överenskommelse utföras av annan huvudman, ex i samverkan med kommuner.

Personbilsflottan ska vara fossilfri och vara en tillgång och en möjlighet då det kollektiva resandet inte är möjligt och ska befrämjas, resor med egen/privat bil ska undvikas.

3.4 Inköp och upphandling

Genom Västra Götalandsregionens inköp och upphandlingar går det att styra mer medvetet mot ett hållbart samhälle.

Västra Götalandsregionens samlade årliga inköp genom koncerninköp, västfastigheter, Västtrafik och Västra Götalandsregionens bolag omfattar cirka 26 miljarder kronor av 13 000 leverantörer. Inom koncerninköp är det årliga avtalsvärdet 11,4 miljarder kronor fördelat på 3 252 avtal.¹

Ägarutskottet ansvarar för beredning av strategiska inköpsfrågor och bör ha en tydligare styrning över Västra Götalandsregionens inköp. Revisionsenheten gjorde 2021 en fördjupad granskning av Följsamhet till inköbspolicyn (REV 2021-00099) och kom med ett antal rekommendationer:

- Se över koncerninköps organisation så att tillräckliga resurser finns för att möta förvaltningarnas efterfrågan på stöd i samband med upphandlingar.
- Tillse att en teknisk plattform snarast utvecklas som kan samordna inköpsstatistik från olika beställningssystem och möjliggör mätning av leverantörs- och avtalstrohet.
- Tillse att antalet beställningssystem minskar genom att samordning av system sker.

¹ Fakta från revisionsrapporten om fördjupad granskning av Följsamhet till inköspolicyn (REV 2021-00099)

- Fastställa rutiner så att nämnder och styrelser regelbundet tar fram, analyserar och presenterar status om sin avtals- och leverantörstrohet avseende gjorda inköp och vid avvikelser redovisar vilka åtgärdsplaner som tagits fram för att genomföra förbättringar.

Regionstyrelsen med dess ägarutskott ska arbeta vidare med dessa frågor i avsikt att minska kostnaderna för inköp utan att öka den administrativa bördan. För 2024 ska detta innebära minskade kostnader för inköp med minst 50 mnkr.

Den idéburna sektorn är viktig för människor som står långt från den ordinarie arbetsmarknaden. Västra Götalandsregionen ska fortsätta arbetet med reserverade kontrakt i upphandling som riktas till sociala företag och andra företag som har till syfte att anställa medarbetare långt från arbetsmarknaden och/eller funktionsnedsatta.

Att upphandla med social hänsyn i syfte att främja sysselsättning för personer långt från arbetsmarknaden ska testas i relevanta upphandlingar av fastigheter, stöd och service, i enlighet med Upphandlingsmyndighetens framtagna modell.

Västra Götalandsregionen ska under 2024 rikta reserverade upphandlingar till idéburna organisationer vid upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster som omfattas av bilaga 2 till lagen om offentlig upphandling, LOU. Det finns även en motsvarande möjlighet i lagen om valfrihetssystem, LOV.

3.5 Säkerhet och beredskap

De senaste årens omvärldsutveckling har gjort att säkerhet- och beredskapsfrågorna vuxit i omfattning och betydelse. Covid-19-pandemin och kriget i Ukraina, men också sårbarheter som ställts på sin spets till exempel elförsörjning, har bidragit till en ökad statlig ambitionsnivå inom området. Detta ställer krav på beredskapsutveckling inom Västra Götalandsregionens samtliga verksamhetsområden. Sveriges totalförsvarsförmåga ska öka och ett eventuellt medlemskap i Nato kommer ställa krav på civil beredskap, vilket påverkar Västra Götalandsregionens verksamheter.

Lagstiftning inom området har de senaste åren skärpts, exempelvis säkerhetsskyddslagstiftningen, GDPR och Lag om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster. Ytterligare lagstiftning är på väg att skärpas. Investeringar inom såväl fastigheter som digital infrastruktur och system kommer framöver att på ett annat sätt än tidigare behöva beakta säkerhet och beredskapsaspekter.

3.6 IT och digitalisering

Digitalisering är ett viktigt verktyg för att förbättra, effektivisera och utveckla Västra Götalandsregionens verksamheter med högre tillgänglighet och kvalitet.

För att möta utmaningen med kompetensförsörjning och det ökade behovet av välfärdstjänster måste nya och förändrade arbetssätt utvecklas. En ökad digitalisering av välfärdstjänsterna öppnar för både effektivare verksamhet och bättre kvalitet. Att utnyttja teknikens möjligheter innebär att utmana det traditionella arbetssättet. Den pågående digitaliseringen i Västra Götalandsregionen kräver omfattande kompetensutveckling. Samtidigt påverkar digitaliseringen och teknikutvecklingen våra arbetssätt och hur kompetensutveckling och lärande bör och kan organiseras. En god digital arbetsmiljö är central för att möta dagens och morgondagens utmaningar där kompetensförsörjning och mer vård med färre resurser är de största. Med rätt satsningar på digitalisering kan en bättre, smartare och mer hållbar arbetsmiljö skapas.

Användande av AI kommer att påverka de flesta av regionens verksamheter under de kommande åren. AI kan användas på många olika sätt, till exempel för att analysera stora mängder data, förutsäga händelser, fatta beslut och automatisera uppgifter. När information blir alltmer öppet tillgängligt, möjliggörs utvecklingen av nya innovativa AI-applikationer och det skapas också möjligheter att använda öppna data för träning av AI.

Huvudprincipen ska vara att ansvaret för tillkommande kostnader fördelas till förvaltningar och ägare enligt finansieringsmodellen för IS/IT, liksom ansvaret för effekthemtagning. En tydlig samordning av arbetet kommer att vara nödvändig för att säkra effekthemtagningen och undvika en total kostnadsökning för Västra Götalandsregionen.

IT och digitalisering får aldrig bli ett självändamål utan att ska vara ett verktyg och stöd för verksamheten med ett tydligt invånarperspektiv.

4 Västra Götalandsregionens medarbetare

Västra Götalandsregionen ska vara en attraktiv arbetsgivare för att kunna rekrytera och behålla medarbetare långsiktigt. Arbetsgivaren Västra Götalandsregionen har satt ett högt mål som uttrycks i ambitionen att uppfattas som Sveriges bästa offentliga arbetsgivare 2027 och är gemensamt för hela koncernen.

Bilden av Västra Götalandsregionen som en bra arbetsgivare spelar en avgörande roll för att kunna rekrytera den kompetens som krävs samt för att skapa engagemang och få medarbetare att vilja stanna kvar inom organisationen. Det är också avgörande för om medarbetare eller andra externa intressenter väljer att rekommendera Västra Götalandsregionen som arbetsgivare till vänner eller kollegor.

Kompetensförsörjning kommer vara den största utmaningen i regionen för att kunna ge en god och nära vård till invånarna. De som är över 80 år i befolkningen kommer att öka med nästan 50 % vilket innebär att antal anställda behöver öka inom hälso- och sjukvården.

Västra Götalandsregionen har generellt sett goda möjligheter att rekrytera medarbetare. Utmaningen ligger främst i att medarbetare väljer att sluta på grund av brister i den organisatoriska arbetsmiljön. Västra Götalandsregionen ska därför arbeta ännu mer fokuserat med att behålla medarbetare.

4.1.1 Mål: Västra Götalandsregionen ska vara en ledande och attraktiv arbetsgivare med konkurrenskraftiga löner och ett hälsofrämjande ledarskap som grund

Västra Götalandsregionen är en av landets största arbetsgivare med drygt 57 000 anställda. Det är en offentlig och skattefinansierad verksamhet och ska därför erbjuda arbetsplatser där relationen mellan krav, förväntningar och resurser hänger ihop och där medarbetare har möjlighet att påverka arbetssituationen.

Västra Götalandsregionen ska vara en ledande och attraktiv arbetsgivare med konkurrenskraftiga löner och ett hälsofrämjande ledarskap som grund. Personalpolitiken ska utformas så att den främjar heltidsarbete, minskar personalomsättning och ökar delaktigheten hos alla anställda. Kompetensförsörjning ska vara en given del i all planering och utveckling av verksamheter.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Fortsatt arbete med konkurrenskraftiga löner
2. Stärka möjligheter till arbetstidsmodeller samt anställningsformer som rotationstjänster och kombinationstjänster
3. Utveckla lärmiljöer, handledning och arbetssätt för att skapa förutsättningar för verksamhetsförlagd utbildning för samtliga berörda yrkeskategorier och kompetenser
4. Arbetet med att nå normtal för antal medarbetare per chef ska följas för att förutsättningar för första linjens chef ska förbättras

4.1.1.1 Fokusområde: Fortsatt arbete med konkurrenskraftiga löner

Tillsammans med arbetsmiljön och arbetets villkor är lönen en viktig faktor för att behålla och rekrytera medarbetare. Det är därför viktigt att arbetet med den gemensamma handlingsplanen för konkurrenskraftiga löner fortsätter. Lönerna ska vara jämställda och oskäliga skillnader ska åtgärdas.

Det behövs långsiktiga satsningar så att verksamheterna kan hålla i den kontinuerliga och strategiska löneprocessen utifrån respektive kollektivavtal. Det partsgemensamma arbetet är en förutsättning för den svenska modellen och ska värnas och fungera.

4.1.1.2 Fokusområde: Stärka möjligheter till olika arbetstidsmodeller samt anställningsformer som rotationstjänster och kombinationstjänster

I Västra Götalandsregionens verksamheter ska heltidstjänst vara norm. Några av de deltidsanställda använder sin lagstadgade rätt, som föräldraledighet eller ledighet för studier, men många väljer tyvärr att gå ner i tid på grund av en alltför tuff arbetsituation. Därför måste arbetsmiljön förbättras och åtgärder vidtas så fler medarbetare orkar, kan och vill arbeta heltid.

För att kunna rekrytera och behålla medarbetare ska Västra Götalandsregionen utveckla moderna anställningsformer där möjlighet till rotationstjänster erbjuds om det finns önskemål om det. Det arbetet måste intensifieras framför allt i verksamheter där efterfrågan är stor som exempel inom förlossningsvården, prehospitalet verksamhet och mellan Sahlgrenska Universitetssjukhuset och det nya Högsbo sjukhus.

En enda modell går inte att applicera på alla verksamheter. Det kan finnas flera olika arbetstidsmodeller som passar in i Västra Götalandsregionen. Det kan stärka arbetsmiljön i stort och ökar Västra Götalandsregionens attraktionskraft som arbetsgivare om det finns olika sätt att arbeta på.

Tid för återhämtning mellan arbetspass såväl som under arbetsdagen är en avgörande faktor för att förebygga arbetsrelaterad ohälsa till följd av stress. Arbetstidens förläggning och tillräcklig bemanning är avgörande för att kunna planera för hållbara scheman. Under ett helt yrkesliv går individen igenom olika perioder med olika behov. Verksamheterna måste därför ges större möjligheter till individuella anpassningar och arbeta med hållbara arbetstidsmodeller.

Västra Götalandsregionen ska arbeta med ett åldersmedvetet förhållningssätt i verksamheten med särskilda insatser för att äldre, erfarna medarbetare ska kunna arbeta kvar inom sjukvården. Det ska finnas möjlighet för flexibla anställningar och handledaruppdrag. För att motverka att Västra Götalandsregionen förlorar bristkompetenser inom sjukvården bör verksamheterna strategiskt arbeta med olika former av anställningar och uppdrag för att seniora medarbetare ska känna att man vill arbeta kvar.

4.1.1.3 Fokusområde: Utveckla lärmiljöer, handledning och arbetssätt för att skapa förutsättningar för verksamhetsförlagd utbildning för samtliga berörda yrkeskategorier och kompetenser

Utbildningsuppdraget är en förutsättning för rekrytering av framtida medarbetare och bör ingå som en naturlig del i produktionsplaneringen. Fortsatt utveckling av handledarkompetens och nya lärmiljöer och former för utbildning och praktik är viktiga delar för att möta de förändringar Västra Götalandsregionen står inför.

Den verksamhetsförlagda utbildningen och bristen på handledare är en flaskhals där fler insatser behövs. Ett fortsatt fokus på aktiviteter kring utbildningsuppdraget är nödvändigt för att säkerställa tillgången på den kompetens som behövs nu och i framtiden. För att klara kompetensförsörjningen av läkare inom identifierade bristspecialiteter krävs ett förstärkt arbete kring ST-blocken och prioritera tillräckligt många utbildningsplatser för allmän- och bastjänstgöring.

4.1.1.4 *Fokusområde: Arbetet med att nå normala för antal medarbetare per chef ska följas för att förutsättningar för första linjens chef ska förbättras*

En organisatorisk arbetsmiljö som präglas av bristfälligt ledarskap och hög arbetsbelastning är orsaker till varför medarbetare väljer att lämna Västra Götalandsregionen som arbetsgivare enligt Institutet för stressmedicin, ISM, rapport "Tack för mig". För att första linjens chefer ska få bättre förutsättningar i sitt ledarskap behöver de ett utökat mandat för att kunna ta ansvar för verksamhet, medarbetare och budget. Arbetet med ett närvarande ledarskap ska vara ledstjärna för fortsatt arbete. De ska också få stöd utifrån verksamhetens behov och där har HR en viktig funktion.

4.1.2 **Mål: Medarbetares arbetsmiljö ska förbättras genom satsning på återhämtning och avlastning och inflytande över sin arbetsmiljö**

En god arbetsmiljö är grundförutsättningen för en väl fungerande organisation. Det systematiska arbetsmiljöarbetet som sker i verksamheterna ska följas upp och åtgärder vidtas där risker identifieras. Det ska också ingå i den vardagliga verksamheten och inte upplevas som ännu en uppgift att genomföra. För det måste chefer och skyddsombud få rimlig tid och utbildning.

Inom det här målet ska följande fokusområden prioriteras:

1. Använd de personella resurserna och öka vårdprofessionens tid med patient genom uppgiftsväxling och rätt använd kompetens
2. Ta vara på forskningens rön om förändrade och hållbara arbetssätt
3. Ta bort onödiga administrativa uppgifter för medarbetare

4.1.2.1 *Fokusområde: Använd de personella resurserna och öka vårdprofessionens tid med patient genom uppgiftsväxling och rätt använd kompetens*

Det behövs insatser för att medarbetare inte ska gå ner i tjänst eller gå i pension i förtid på grund av arbetsrelaterad ohälsa. Alla medarbetares arbetsmiljö och arbetsvillkor ska vara så bra att man vill och orkar arbeta till pensionsålder och samtidigt ha ork kvar.

Västra Götalandsregionen ska fortsätta arbetet med att bli oberoende av hyrpersonal. Med medarbetare som har Västra Götalandsregionen som arbetsgivare skapas en kontinuitet för Västra Götalandsregionens verksamheter och i förlängningen även för patienterna. Det bidrar även till tryggare vård med högre kvalitet, ökad patientsäkerhet och lägre kostnader. Med egna medarbetare som har rätt kompetens, tid och tillräckligt många kollegor ges också bättre förutsättningar för en god arbetsmiljö och ett långsiktigt utvecklingsarbete.

I takt med att behoven av vårdutbildade medarbetare ökar och tillgången begränsad, är det viktigt att se till att rätt person gör rätt saker. Förändrade arbetssätt mellan olika yrken har genomförts i många verksamheter, där rätt kompetens tas tillvara på och möjligheten att genomföra uppgifter på rätt kompetensnivå bejakas. Det som har fungerat bra ska samlas ihop och spridas vidare. Det är fortsatt viktigt att ha hela teamet i fokus för att patienten ska få bästa möjliga vård.

4.1.2.2 *Fokusområde: Ta vara på forskningens rön om förändrade och hållbara arbetssätt*

Styrningen av hälso- och sjukvården måste förändras till att skapa en positiv cirkel byggd på tillit och utgå från hur befolkning, patienter och vårdens medarbetare beskriver situationen. Beslut som fattas i verksamheterna ska vara förankrade bland de medarbetare som är berörda och som utför arbetet inom vården. Ett öppet samtalsklimat där kritik och olikhetstänkande respekteras är nödvändigt och går hand i hand med ett stöttande ledarskap. Medarbetare som arbetar patientnära har en stor kunskap om patientens situation och har en god kännedom om

hur vårdkvalitet och tillgänglighet kan förbättras. Att få använda den kunskapen bygger på tillit och leder till gemenskap och ett ansvarstagande för helheten. För att verksamheterna ska kunna bedriva dagligt förbättringsarbete ska utvecklingsledare och controllers arbeta verksamhetsnära.

4.1.2.3 Fokusområde: Ta bort onödiga administrativa uppgifter för medarbetare

Till följd av utmaningarna med ekonomi och kompetensförsörjning måste Västra Götalandsregionens verksamheter fokusera på kärnuppdraget, och för patienterna det värdeskapande arbetet. Genom att minska administrationen och i vissa fall helt ta bort administrativa uppgifter för både chefer och medarbetare kan mer tid frigöras för direkt patientarbete och verksamhetsutveckling. Det gäller både för patient- och vårdadministrativa uppgifter och ledningsarbete.

5 Hållbarhet

5.1.1 Mål: Ökad målluppfyllelse för Västra Götalandsregionens hållbarhetsmål

Hållbarhetsmålen som innefattar Mål för social hållbarhet 2030 samt Miljömål 2030 ska bidra till en hållbar utveckling inom alla förvaltningar och bolag samt verksamheter som finansieras av Västra Götalandsregionen.

För att nå en ökad målluppfyllelse så krävs det att målen prioriteras som en integrerad del av genomförandet huvuduppdraget inom hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, regional utveckling och kultur.

5.1.1.1 Fokusområde: Minska Västra Götalandsregionens miljö- och klimatpåverkan enligt miljömål 2030

Som en av Sveriges största arbetsgivare har Västra Götalandsregionen ett ansvar och en stor möjlighet att vara en föregångare i miljöarbetet. Arbetet för ett internt miljöarbete i framkant är centralt för att lyckas med detta. Det finns många goda exempel inom organisationen och dessa tillsammans med den kunskap och engagemang som medarbetarna besitter ska spridas och värnas.

För att öka målluppfyllelsen av miljömål 2030 krävs tydliga prioriteringar, ett kontinuerligt förändrings- och förbättringsarbete, att miljöperspektivet beaktas i regionövergripande beslut, samt beslut i alla förvaltningar och bolag. Hållbarhetsmålen behöver tydliggöras och integreras i styr- och ledningsprocesser. Detta är av särskild vikt vid strategiska beslut som innebär förändring som i sin tur kan ha en miljöpåverkan. Västra Götalandsregionen ska inte fatta beslut som ökar utsläppen.

I arbetet med att möjliggöra genomförandet av Västra Götalandsregionens interna miljömål bedrivs idag två typer av projektformer som kräver ekonomiska resurser; förstudier och bryggfinansieringsprojekt. Syftet med bryggfinansieringsprojekten är att under en tidsbegränsad period delfinansiera aktiviteter med målsättningen att vara kostnadsneutrala inom 2–4 år. För att nå Miljömål 2030 ska antalet förstudier och bryggfinansieringsprojekt under planperioden att öka. Hållbarhetsutskottet ska i regionstyrelsens detaljbudget för 2024 tilldelas medel för genomförandet av bryggfinansieringsprojekt inom återvinning av byggmaterial, införande av miljöledningssystem, laddinfrastruktur och elektrifierade transporter samt hållbar och robust produktanvändning.

För att ytterligare minska Västra Götalandsregionens miljö- och klimatpåverkan ska en handlingsplan tas fram som ger förslag på hur de åtgärder som forskarrådets rapport presenterar kan implementeras i Västra Götalandsregionen.

Västra Götalandsregionen ska verka för gröna upphandlingar och sträva efter nollutsläpp. Upphandling ska vara ett verktyg för att främja innovationer, miljömässigt hållbara produkter och tjänster. Västra Götalandsregionens inköp och upphandlingar ska bidra till en minskad miljö- och klimatpåverkan där resurseffektivitet och giftfria flöden av material, inte bara inom den egna verksamheten utan även över hela livscykeln. Biologiskt nedbrytbara produkter ska gynnas framför petroleumprodukter och återvinning måste gynnas framför destruktion. Andelen klimatsmarta, ekologiska och regionalt producerade råvaror i Västra Götalandsregionens verksamheter ska öka. Arbetet för minskad miljöpåverkan från läkemedel ska intensifieras. Västra Götalandsregionen ska stärka såväl sin kontroll över tillverkningen av läkemedel och arbetet med att få bort läkemedelsrester i naturen.

Västra Götalandsregionens inriktning för långsiktigt hållbar livsmedelsförsörjning bygger på uppdraget att främja regional utveckling och invånarnas hälsa. Utveckling ska ske av produktion, kompetensförsörjning och goda matvanor som också minskar klimat- och miljöpåverkan. Därtill ska en strategi upprättas för ökat entreprenörskap och forskning med fokus på hållbarhet, gröna näringar och hållbar livsmedelsproduktion. Den mat som inhandlas och serveras i Västra Götalandsregionens kök ska präglas av ett hållbarhetsperspektiv där de ekologiska inköpen ökar och att det eftersträvas en minskad klimatpåverkan och ett minskat matsvinn.

5.1.1.2 Fokusområde: Öka integreringen av mål för social hållbarhet 2030 i Västra Götalandsregionens huvuduppdrag

Västra Götalandsregionen ska vara en pådrivande aktör och en föregångare för ett jämlikt samhälle där skillnader i livsvillkor och hälsa minskar, och där de mänskliga rättigheterna står i centrum. I Västra Götalandsregionen ska alla åtnjuta lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, etnicitet, religion, sexuell läggning, könsidentitet, funktionsnedsättning, ålder, socioekonomisk status eller bostadsort.

Västra Götalandsregionens Mål för social hållbarhet 2030 ska genomsyra all verksamhet. Det är av vikt att verksamheterna samverkar mellan varandra och sprider goda exempel för att ta vara på de kompetenser som finns. Västra Götalandsregionen ska aktivt arbeta tillsammans med kommunerna och andra samhällsaktörer, för att hitta gemensamma prioriteringar som stärker invånarnas hälsa och därmed den sociala hållbarheten. Den av regionfullmäktige antagna regionala utvecklingsstrategin 2021–2030 markerar tydligt den sociala dimensionen och vikten av ökad kompetens, sysselsättning, ökad inkludering och jämlik hälsa.

För att öka den sociala hållbarheten och möjliggöra ett robust samhälle, ska Västra Götalandsregionen fortsätta arbetet med att stärka sammanhållningen i samhället. Insatser som ökar delaktighet och inflytande i samhället prioriteras. Arbetet för att minska skillnader i livsvillkor och hälsa ska fortsätta.

Barnrättsarbetet har intensifierats i och med att barnkonventionen blivit lag. Politiken gör ständigt avvägningar i arbetet när principer om barns rätt kan tolkas olika. Beredningen för mänskliga rättigheter ska bidra med tolkning och tillämpning i Västra Götalandsregionens verksamheter.

Socialt företagande är en viktig resurs i att möta flera samhällsutmaningar. Den gemensamma drivkraften är att skapa innovativa lösningar på samhällsutmaningar. De sociala företagen är en viktig del av en inkluderande arbetsmarknad och kännetecknas av att deras affärsmässiga verksamhet är ett medel för att uppnå ett eller flera samhällsnyttiga mål.

Samarbetet mellan det offentliga, arbetsmarknadens parter och den sociala ekonomin bör utvecklas ytterligare för en hållbar och inkluderande arbetsmarknad. Västra Götalandsregionens avsatta medel för sociala investeringar ska användas till värdeskapande insatser som bidrar till social inkludering och inträde på arbetsmarknaden. Ungas och utrikes födda kvinnors tidiga inträde på arbetsmarknaden är av avgörande betydelse för att klara arbetskraftsbehovet.

Västra Götalandsregionen har en avgörande roll i att tillvarata den drivkraft och de lösningar som det sociala företagandet tillför. Stödet till nyföretagande ska också spegla de sociala utmaningarna för att nå en hållbar tillväxt. Den sociala ekonomin och dess aktörer ska tydliggöras i Västra Götalandsregionens strategiska utvecklingsarbete och i genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin.

6 Västra Götalandsregionens ekonomi

Västra Götalandsregionen har haft goda ekonomiska resultat de senaste åren vilket gett en förbättrad finansiell kapacitet. Det möjliggör underbalansering av budgeten 2023 och 2024 för att möta den tillfälliga och kraftiga ökningen av pensionskostnaderna. Även om underbalanseringen kan motiveras av att den är av tillfällig karaktär behöver Västra Götalandsregionen från och med 2025 återgå till den ordinarie ekonomiska förvaltningen med positiva ekonomiska resultat och en fortsatt förbättrad soliditet.

6.1 Ekonomisk utblick

Efter en tid av snabb återhämtning i den globala ekonomin efter pandemin är konjunkturen på väg att försvagas. Orsaken är främst den höga inflationen som förklaras av bristande logistikkedjor, brist på nyckelvaror och inte minst kriget i Ukraina som bland annat medför ökade energipriser. I Sverige minskar sannolikt BNP under 2023 och svensk konjunktur antas bli svag även 2024. Först 2025 förväntas nästa konjunkturuppgång vara på plats. När det gäller inflationen spår Riksbanken att den vänder neråt under 2023 och att den under 2024 närmar sig två procent.

Samtidigt finns det flera osäkra faktorer som påverkar antaganden av gjorda prognoser. Det gäller exempelvis hur länge kriget i Ukraina kommer att pågå och hur stor bristen på energi blir. Kommer den strama penningpolitiken att räcka för att sänka inflationen eller motverkas det av en expansiv finanspolitik? Hur påverkas den svenska exporten av sviktande ekonomi i omvärlden?

Det kommunala skatteunderlaget stiger i normal takt kommande år, men kostnadsökningar urholkar värdet av de kommunala skatteintäkterna.

Osäkerheterna påverkar förutsättningarna för Västra Götalandsregionens finansiering och planering. Tidplanen för Västra Götalandsregionens budget behöver balansera behovet av tidiga förutsättningar för förvaltningar och bolag mot behovet av att kunna styra om resurser om förutsättningarna förändras fort. Det innebär att ett budgetbeslut i juni kan behöva kompletteras med kompletterande beslut i november 2023.

Utöver den osäkra ekonomiska framtiden kommer kompetensförsörjningen fortfarande att vara den stora utmaningen de kommande tio åren, vilket förklaras av den demografiska utvecklingen som medför en lägre tillväxt av sysselsatta. Samtidigt finns motverkande utveckling och trender som kan lindra problemen, till exempel att allt fler förlänger sitt arbetsliv och potentialen i nya arbetssätt och ny teknik.

Under pandemin har regionerna fått stora riktade statsbidrag för bland annat vaccinationer, tester och för uppdämt vårdbehov. Större delen av dessa bidrag upphör 2023. Enligt budgetpropositionen kommer de riktade statsbidragen att minska från 2024.

Sedan länge kämpar vårdpersonalen i vår region med uppskjutna vårdköer efter covidpandemin, som ska betas av samtidigt som det ordinarie vårduppdraget ska utföras. Regeringen matchade detta i höstas med att halvera statsbidragen. Problemen från pandemin kvarstår, återhämtningstiden har varit obefintlig och nu är en ekonomisk kris i vårt samhälle ett faktum.

Omfattningen på den här krisen har sedan blivit värre än vad alla ekonomer förutspått och nu står alla regioner inför en hotande välfärds-kris. Regeringen måste förstå omfattningen av problemet som drabbar alla regioner samtidigt.

6.2 Skatteintäkter och generella statsbidrag

Sammantaget för perioden beräknas skatteunderlaget inte räcka till att finansiera en växande kommunal verksamhetsvolym i linje med den senaste tioårsperioden. Samtidigt är den demografiska utmaningen framöver större än tidigare, de i arbetsför ålder behöver försörja allt fler yngre och äldre. Särskilt de ökade behoven av vård av äldre kommer kräva allt större resurser.

Utöver generella statsbidrag och kommunalekonomiskt utjämningsbidrag beslutar staten om riktade statsbidrag. De riktade statsbidragen kräver ofta en omfattande administration både av mottagande verksamhet och av Koncernkontoret för att uppfylla villkor och återredovisa de krav som ställs i överenskommelserna. Både regioner och SKR har lämnat önskemål till staten om färre riktade statsbidrag, långsiktighet och förenklad administration. De riktade statsbidragen är samtidigt en viktig del av Västra Götalandsregionens finansiering.

6.3 Övriga intäkter

Det behövs en översyn av patientavgifterna. Patientavgifterna är inte i första hand en intäkt utan ska ses som patientstyrande avgifter, dvs att styra patienter till rätt vård- och kompetensnivå. Avgiften till distriktssköterska eller rehab är till exempel lägre än besök till läkare på vårdcentral.

Det finns redan i systemet ett skydd för grupper som har en begränsad ekonomi. Barn och ungdomar under 19 år är avgiftsbefriade, liksom de över 85 år, det finns dessutom ett högstkostnadsskydd på 1300 kr/år.

Västra Götalandsregionen har väldigt låga patientavgifter (ofta landets lägsta) och det behövs en justering. Denna justering ska främst göras för att styra patientströmmar men även för att öka intäkterna.

Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden (SSN) får i uppdrag att ta fram underlag för att justera patientavgifterna från 1 januari 2024 för att främja omställningen till nära vård men också för att öka intäkterna om minst 100 mnkr för 2024.

6.4 Fördelning av regionbidrag och satsningar under perioden

Index för Operativ hälso- och sjukvårdsnämnd (OSN) sätts till 3,0 %, för övriga nämnder och styrelser sätts index till 2,0 %. För planåren 2025 har index för OSN satts till 2,7 % och för 2026 till 2,6 %, för övriga nämnder och styrelser har index satts till 2,0 %.

Avkastningskravet för Närhälsan avskaffas men ligger kvar för Fastighet, stöd och service samt Folkandvården.

Ramförändringar för 2024 görs enligt beskrivningarna nedan.

6.4.1 Strategisk hälso- och sjukvårdsnämnd

Nämnden tillförs 20 mnkr för arbete med psykisk hälsa.

6.4.2 Operativ hälso- och sjukvårdsnämnd

Nämndens uppräkningsindex för 2024 sätts till 3,0 %, vilket innebär 1,44 mdkr mer för 2024 än för 2023.

Satsningen för Stärkt samordning kring förlossningsvården i Västra Götalandsregionen fortsätter med ytterligare 25 mnkr 2024 och 25 mnkr 2025.

Den riktade satsningen för uppdamt vårdbehov avslutas vilket innebär en minskning av regionbidraget med 200 mnkr.

Nämnden tillförs 12 mnkr för 2024 för kostnader för PCB-sanering vid SkaS.

Ökade patientavgifter innebär minskade kostnader för nämnden och för det minskas regionbidraget med 100 mnkr.

Avskaffat avkastningskrav om 25 mnkr för Närhälsan innebär att regionbidraget till vårdval vårdcentral kan minskas med 50 mnkr vilket innebär att nämndens regionbidrag minskas med samma summa.

Hälso- och sjukvårdsstyrelsen uttalade sig positivt vid sitt möte den 29 juni 2022 om förslaget att inrätta en mottagning för vård kopplat till sexuella övergrepp (diarienummer HS 2020-00621). Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att starta upp arbetet med att inrätta en sådan mottagning under 2024.

6.4.3 Infrastruktur och kollektivtrafiknämnden

Nämnden får i uppdrag att justera taxorna inom kollektivtrafiken med i genomsnitt 2,6 procent för 2024. Nämndens regionbidrag följer i övrigt Västrafiks långtidsprognos.

Regionbidrag till nämnden:

2024	2025	2026
6 360,0 mnkr	6 773,6 mnkr	7 202,1 mnkr

6.4.4 Miljö- och regionutvecklingsnämnd

Nämnden tillförs 15 mnkr för ökade kostnader för växthus i Botaniska trädgården.

Den riktade satsningen på cirkulär möbelhantering avslutas vilket innebär att regionbidraget minskas med 13,5 mnkr.

6.4.5 Personalutskottet

Utskottet tillförs 235 mnkr 2024 för tredje och sista året i satsningen för konkurrenskraftiga löner samt 60 mnkr 2025 för att hantera den återstående satsningen.

6.4.6 Moderförvaltningen

Moderförvaltningen tillförs ytterligare 1,48 mdkr 2024 för att täcka ökade pensionskostnader. Enligt prognosen så kan bidraget minska med 3,77 mdkr för 2025 och ytterligare 450 mnkr för 2026.

Moderförvaltningen tillförs 25 mnkr för avskaffat avkastningskrav Närhälsan.

Moderförvaltningens regionbidrag minskas med 50 mnkr för 2024 vilket ska tas igen genom minskade administrativa uppgifter inom regionens alla verksamheter.

Moderförvaltningens regionbidrag minskas med 50 mnkr för 2024 vilket ska tas igen genom förbättrade inköp, minskat sortiment och ökad avtalstrohet. Minskningen ska inte göras inom avdelningen för koncerninköp (såvida det inte faller under minskade administrativa uppgifter) utan genom att få ner själva kostnaderna för regionens inköp.

6.4.7 Tabellverk Regionbidrag

	Budget 2023 Regionbidrag	Budget 2024 Regionbidrag	Plan 2025 Regionbidrag	Plan 2026 Regionbidrag
Hälso- & sjukvård	48 286,0	49 439,3	50 797,4	52 116,6
Strategisk SN	78,2	99,7	101,7	103,7
Operativ SN	48 056,2	49 184,9	50 537,9	51 851,9
Delregionala nämnderna	151,6	154,7	157,8	160,9
DRN N:a	28,8	29,3	29,9	30,5
DRN S:a	23,7	24,2	24,7	25,2
DRN Ö:a	20,4	20,8	21,2	21,6
DRN V:a	24,6	25,1	25,6	26,1
DRN Gbg	54,2	55,3	56,4	57,5
Regional utveckling	8 157,5	8 470,5	8 926,3	9 397,8
Miljö- och regionutvecklingsnämnden	923,7	943,7	962,6	981,8
Kulturnämnden	1 143,9	1 166,8	1 190,1	1 213,9
Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden	6 089,9	6 360,0	6 773,6	7 202,1
Serviceverksamheter	554,9	741,3	717,2	631,9
Styrelsen för fastighet, stöd och service	482,6	667,5	641,9	555,2
Styrelsen för logistik	51,4	52,4	53,4	54,5
Nämnd Hälsan & stressmedicin	21,0	21,4	21,9	22,3
Regiongemensamt	8 794,6	10 709,7	7 041,3	6 813,6
Regionfullmäktige	94,3	96,2	98,2	100,1
Regionstyrelsen	3 946,7	4 410,6	4 409,8	4 498,0
Regionstyrelsen	2 840,2	3 047,0	2 958,9	3 018,1
Personalutskottet	1 078,7	1 335,3	1 422,0	1 450,5
Hållbarhetsutskottet	27,8	28,3	28,9	29,5
Revisorskollegiet	26,9	27,4	28,0	28,5
Patientnämnderna	27,3	27,9	28,4	29,0
Arkivnämnden				
Koncernbanken	-302,1	-302,1	-302,1	-302,1
Moderförvaltningen	5 001,5	6 449,7	2 779,1	2 460,1
Summa	65 793,0	69 360,8	67 482,2	68 959,9

6.5 Fördelning av riktade statsbidrag

De riktade statsbidrag som Västra Götalandsregionen mottar ska i huvudsak hanteras av de nämnder som äger att fördela dem till Västra Götalandsregionens verksamheter.

6.6 Investeringar

Västra Götalandsregionen står alltjämt inför stora reinvesteringsbehov. Prisutvecklingen på vissa byggnadsmaterial har ökat kraftigt, men samtidigt gör det försämrade konjunkturläget

att nya upphandlingar kan bli mer fördelaktiga. Detta påverkar budgeten för större fastighetsinvesteringar som beslutades i ett lägre kostnadsläge och projekt som är under pågående planering. Investeringsbudgeten i sig är en årlig utgiftsrestriktion. Därför beror det faktiska utfallet gentemot budget på om investeringarna håller tidplan och kan genomföras i tid. Under de senaste åren har förskjutningar Västra Götalandsregionen i större projekt gjort att budgeten inte uppnåtts vilket ger en förskjutning på den bedömda ökningen av avskrivningskostnaderna.

6.6.1 Investeringsramar

Följande investeringsramar ska gälla för de kommande åren:

2024	2025	2026
6 000 mnkr	6 500 mnkr	6 500 mnkr

6.7 Pensionsåtagandet

Pensionskostnaderna, framför allt avsättningen till den förmånsbestämda avtalspensionen, påverkas till stor del av inflationen och därav följer att det är stora svängningar mellan åren och att prognoserna är mycket osäkra. Ett nytt pensionsavtal började gälla från och med 1 januari 2023. Avtalets konstruktion innebär att pensionsavsättningen i balansräkningen på sikt kommer fasas ut, i stället kommer ett helt premiebaserat avtal införas successivt och gälla både för nuvarande anställda som väljer att gå över till det nya avtalet och för alla nyanställda medarbetare. Avgifterna kommer bli högre men avtalet kommer innebära mer förutsägbara kostnader och lägre kostnader för inflationsskydd av pensionsskulden.

Genom PO-pålägget på anställdas löner (personalomkostnadspålägg) ska verksamheterna finansiera regionens kostnader för pensionsavgifter och förmånsbestämd avtalspension. Den finansiella kostnaden och kostnaden för ansvarsförbindelsen (pension intjänad före 1998) finansieras av moderförvaltningen. För att undvika ryckighet för utförarstyrelserna och inte höja PO-pålägget så mycket som egentligen skulle krävas för att täcka de höga kostnaderna för den förmånsbestämda avtalspensionen, har regionfullmäktige beslutat att finansiera en större del av pensionskostnaderna centralt 2023, och kommer också fortsatt att göra så.

6.8 God ekonomisk hushållning

Regionfullmäktige antog i maj 2020 riktlinjer för god ekonomisk hushållning (Dnr RS 2019-06176). De delar som refereras till här kommer ur detta ärende. Där finns också djupare förklaring till de finansiella målen.

6.8.1 Hållbar ekonomisk utveckling

Enligt kommunallagen ska en regions budget upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. För att uppnå god ekonomisk hushållning på lång sikt räcker dock inte ett resultat på eller precis över noll. Ett överskott behövs exempelvis för att inflationsskydda det egna kapitalet och för att finansiera investeringar och pensionsutbetalningar.

Ekonomiska marginaler behövs också för att möta konjunkturer, klara oväntade kostnader och genomföra utvecklingsinsatser. En viktig förutsättning för god ekonomisk hushållning är att bygga upp ekonomiska resurser under gynnsamma år, exempelvis genom avsättning till resultatutjämningsreserven, för att klara år med vikande ekonomi.

För en hållbar ekonomisk utveckling krävs en långsiktigt hanterbar nettokostnadsutveckling. I praktiken innebär det att takten för nettokostnaderna inte ska överstiga prognoserna för intäkter från skatter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning.

6.8.2 Ekonomisk inriktning för Västra Götalandsregionen

Den övergripande ekonomiska inriktningen är att Västra Götalandsregionen ska ha en god resultatutveckling och finansiell kapacitet samt präglas av god ekonomisk riskhantering och kontroll. Dessa är tätt sammankopplade områden.

Ekonomiska överskott är nödvändiga för att bygga upp den finansiella kapaciteten inför kommande år, och för att säkra en god resultatutveckling krävs en effektiv hantering av uppkomna risker och kontroll över den ekonomiska utvecklingen.

Här är budgetföljsamhet och en ändamålsenlig ekonomistyrning viktiga komponenter. Den finansiella kapaciteten är bland annat betydelsefull för att Västra Götalandsregionen ska kunna betala medarbetarnas framtida pensioner och ett visst överskott i den löpande driften krävs för att investeringsutgifter inte ska leda till en allt för kraftig skuldsättning.

6.8.3 Finansiella mål

- Kassalikviditeten ska överstiga 100 procent
- Förvaltad pensionskapital ska på sikt täcka det totala pensionsåtagandet
- Avskrivningskostnaderna som årlig andel av intäkter från skatt, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning ska inte överstiga 6 procent under en rullande tioårsperiod
- Budgetavvikelsen ska understiga en procent

7 Ekonomitabeller

7.1 Resultaträkning

Resultaträkning (mnkr)	2024	2025	2026
Verksamhetens intäkter, inkl riktade statsbidrag	15 150	15 529	15 917
varav riktade statsbidrag	2 700	2 754	2 809
Verksamhetens kostnader, exkl av- och nedskrivningar	-78 150	-78 303	-80 037
Avskrivningar och nedskrivningar	-3 397	-3 562	-4 000
Verksamhetens nettokostnad	-66 397	-66 336	-68 120
Skatteintäkter	54 285	56 923	59 564
Kommunalekonomisk utjämning inkl generella statsbidrag	13 351	13 328	13 483
varav generella statsbidrag	6 254	6 303	6 429
Finansiella intäkter	70	70	70
Finansiella kostnader	-2 899	-1 216	-911
ÅRETS RESULTAT	-1 590	2 769	4 086

7.2 Balansräkning

Balansräkning (mnkr)	2024	2025	2026
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar	1 196	1 337	1 445
Byggnader och Mark	26 020	27 030	28 356
Maskiner och inventarier	12 465	13 835	16 192
Finansiella anläggningstillgångar	1 200	1 235	1 270
Summa anläggningstillgångar	40 881	43 437	47 263
Bidrag till infrastruktur	358	313	268
Omsättningstillgångar			
Förråd	600	600	600
Kortfristiga fordringar	7 300	7 500	7 700
Kortfristiga placeringar	23 641	24 366	24 766
Kassa och bank	500	500	500
Summa omsättningstillgångar	32 041	32 966	33 566
SUMMA TILLGÅNGAR	73 280	76 716	81 097
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital			
Årets resultat	-1 590	2 769	4 086
Övrigt eget kapital	12 252	10 662	13 431
varav resultatutjämningsreserv	165	165	165
Summa eget kapital	10 662	13 431	17 516
Avsättningar			
Avsättning pensioner	36 661	38 374	39 005
Övriga avsättningar	4 380	4 230	4 080
Summa avsättningar	41 041	42 604	43 085
Skulder			
Långfristiga skulder	4 945	4 945	4 945
Kortfristiga skulder	16 633	15 737	15 551
Summa skulder	21 578	20 682	20 496
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	73 280	76 717	81 097

8 Beslutspunkter

Regionfullmäktige föreslås besluta följande:

1. Regionfullmäktige fastställer regionbidrag till styrelser, nämnder och verksamheter för 2024 i enlighet med föreliggande förslag till budget.
2. Regionfullmäktige fastställer den ekonomiska flerårsplanen för åren 2025 och 2026.
3. Regionfullmäktige fastställer i budgeten angivna prioriterade mål, fokusområden med uppdrag samt finansiella mål.
4. Regionfullmäktige fastställer skattesatsen för 2024 till 11:48 öre per skattekrona.
5. Regionstyrelsen bemyndigas att utifrån investeringsram om 6 000 mnkr fastställa investeringsplan och fördela låneramar för 2024.
6. Regionstyrelsen bemyndigas att fatta beslut om tekniska justeringar av regionbidrag till nämnder och styrelser under förutsättning att ärendena inte är av principiell art.
7. Regionstyrelsen bemyndigas att vid behov fastställa andra tidpunkter för uppdrag och detaljbudget.
8. Regionstyrelsen bemyndigas att disponera medel inom koncernbanken och moderförvaltningen i syfte att kunna fullfölja samordningsansvaret och uppgiften om övergripande ansvar för verksamheter i egen regi.
9. Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa fastighetsindex.
10. Regionstyrelsen får i uppdrag att besluta om riktlinjer för detaljbudgetarbetet till nämnder och styrelser för 2024, 2025 och 2026 med den av regionfullmäktige fastställda budgeten och flerårsplan som grund.
11. Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden ska senast 30 oktober fatta beslut om uppdrag, finansiering med mera till vårdens utförare för budgetåret 2024 samt för 2025 och 2026.
12. Miljö- och regionutvecklingsnämnden, Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden, och kulturnämnden ska senast 30 oktober 2023 fatta beslut om uppdrag, finansiering med mera till respektive verksamheter för åren 2024, 2025 och 2026. Andra ekonomiska frågor som påverkar annan förvaltning ska vara hanterade senast 31 augusti.
13. Nämnder och styrelser ska senast 30 november fastställa budget och verksamhetsplan för 2024 i enlighet med de uppdrag, inriktning och den finansiering som fastställts.
14. Nämnder och styrelser ska senast 30 november fastställa ekonomiska flerårsplaner och verksamhetsplaner för åren 2025 och 2026 i enlighet med de uppdrag, inriktning och den finansiering som fastställts.
15. Styrelsen för fastighet stöd och service och styrelsen för logistik ska senast den 30 oktober 2023 teckna serviceöverenskommelser med berörda verksamheter.
16. Regionstyrelsen får i uppdrag att, inom ramen för sin uppsiktspflicht, följa och granska hur styrelser och nämnder genomför sin budget för 2024 och planer för 2025 och 2026.
17. Regionfullmäktige uppdrar åt regionstyrelsen att påbörja ett utvecklingsarbete för att få mer långsiktighet i planeringen med inriktningen att fasa ut den ettåriga budgeten

för utförarstyrelserna. Uppdrag och ekonomiska förutsättningar ska i stället utgå från flerårsplaneringen.

18. Regionfullmäktige uppdrar åt Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden att ta fram underlag för att justera patientavgifterna från 1 januari 2024 för att främja omställningen till nära vård men också för att öka intäkterna om minst 100 mnkr för 2024. Regionfullmäktige ska fatta beslut om förändrade patientavgifter i god tid innan 1 januari 2024.
19. Regionfullmäktige uppdrar åt Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden att justera taxorna inom kollektivtrafiken med i genomsnitt 2,6 procent för 2024.
20. Regionfullmäktige fastställer i övrigt i budgeten angivna mål och fokusområden samt inriktningar för 2024 samt plan för 2025–2026.